

۷۲۱ ۱۹۰۹

شور

(ایکنچی پل)

نومبر ۱ * سنہ ۱۹۰۹

اورنگزادہ اور بیس کونڈہ برحقان ادبی
فنی و سیاسی مجموعہ در

محرری: رضا الدین بہ فخر الدین
ناسر لری: محمد سائلر و محمد زاکر راسفیلر

“شورا”

مجموعه سينك بابلرى اوشبو ترتيبيده بولنور:

- (۱) مشهور آدملىر و الوغ حادثه لىر. بويابده ايسكى ويگىلردن برى بيوك آدمنىڭ ترجمه حالى درج اولنور، پادشاهلردن بحث ايدالدىگى وقت مملكتلرىنىڭ قسقه چە جغرافيه و تاريخى سويله نور.
- (۲) مقاله لىر. بو بابده ادبى، تاريخى، اجتماعى مقاله لىر بولنور.
- (۳) تربيه و تعليم. بويابده حفظ صحت، تدبير منزل تعليم، مكتب و مدرسه، شاگرد هم معلملرگه دائر بندلر يازلنور.
- (۴) كشفيات و اختراعات.
- (۵) متنوعه. مملكت ايچنك و طشندك اولان هر تورلى خبر و معلومات يازلنور.
- (۶) تقرير و انتقاد. يگى چيقيمش اثرلر (كتاب، رساله و غزته هم ژورناللر) حقنده معلومات و يريلور.
- (۸) اجمال سياسى. روسيه نك ايچنده و طشندك اولان ايكى هفته لك سياسى حاللر قسقلق ايله بيان ايدلنور.
- (۹) مراسله و مخابره. سوال و جوابلر و هر تورلى مکتوبلر يازلنور.
- (۱۰) حكايه. اشعار. لطائف و مقاللر.

محررى: رضاء الدين بن فخرالدين.

ناشرلىرى: محمد شاكر و محمد ذاکر راميفلر.

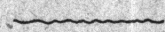

آبونه بدلى: يىللىق دورت روبله - ۶ آيلىق ۲ روبله ۲۰ كاپك.

«وقت» ايله برگه آلوجيلرغه يىللىق بدلى ۳ روبله، ۶ آيلىق ۱ روبله ۸۰ كاپك

ممالك عثمانيهده و سائر مملكتلرده:

سنه لك بدلى - ۱۵، يارم سنه لك ۱۰ فرانك در.

Оренбургъ. редакция „ШУРО“

Orenbourg. (Russie) Rédaction „Choura“.

آدرس:

اورنبورغده اون بيش كونده بر چققان علمى وادبى مجموعهدر.

غنوار ۱ سنە ۱۹۰۹

پنجشنبه

ذوالحجە ۲۱ سنە ۱۳۲۶

شورا

==

خان هم آخر صولويئە قدر مسقوا ايله صوغشەق
حقندە سوز ويردى .

مسقواليلر، هر بر كرك نرسەلر ينى
كويبەلرگە توياب ۋولغە ايله قزانە يبارديلر ،
ايوان غروزي، قاسم شهورندە اولان شاه على
خاننى اوز يانينە مسقواغە چاقورتدى، كوب
ھديبەلر ويردى. شول تيرەلردە اولان كوب تيرەلرنىڭ
فائەلر ينى دە آكا باغشلادى، صفاگرى خاننىڭ
طول خاتونى و اوتاميش گرى خاننىڭ آناسى سيون
بيكەنى نكاھلرگە رخصت ايتدى و برابر اولەرق قزان
صوغشەق آلەب واراچقىنى دە بيان ايتدى .
شاه على خاننى قزان صوغشەق آلەب

اوشبو قزان يادكار ينى سويلادىكى يردە
Едигерь не тотъ ли самый царевичъ, кото-
рый прежде былъ въ Москвѣ? . ج ۸
بيت ۲۴ (ج) .

يادكار خان

يادكار خاننىڭ مسقوا عسكر ينى ياروب
كچىكىنى و قزان شھرىنە سلامت واروب كوردىكىنى
كچن سنە نومبرلرندە يازمشيدىك .

قزان خلقلىرى يادكارنى قارشو آلدىلر
واوزلر ينى خان كوناروب بيعت ويردىلر ،
صداقت و امانت اوزرندە خدمت ايدە چكلىرىنە
آند ايتدىلر .

يادكار خان استرخان شھرنە اولان قاسم
خان ابن سيد احمد خان ابن كچى محمد خان
ايدى (۱) . قزان اھلىنىڭ عھدلر ينى قارشو يادكار

(۱) استفاد الاخبار . ج ۱ بيت ۱۳۲ ،
قارامزين ۱۵۴۲ نچى يىلە استرخان شھزادەسى
يادگار خدمت ايدر ايچون مسقواغە كالمش
ايدى (ج ۸ بيت ۸۳) ديه يازدىشى صوڭ

بولماز» مضمونداك بر مکتوب کوندردی، اوشنداق قزانك اولان تورهلرگه ده: «اگرده ایوانغه قارشو قوتورتوچی مفتنلرنی طوتوب ویرر اولسه گز ایوان کولگه سنده و آکا تابع اولوب راحت عمر سوررسز، یوق یرده هلاک اولمه گز!» دبه ایکنچی بر مکتوب ییاردی.

ایوان غروزی کندی اسمندن بتون قزان مملکتنده اسلام دینینک باشلغی حساب ایدلمش سید (شیخ الاسلام) اوزرینه (۱) هم اوشبو مضمونده خط ییاردی.

ایوان غروزی وشاه علی خان طرفندن یازلمش مکتوبلرگه جواب اوله رق قزان خلقی ویادکار خان طرفندن کوندرلمش خطلر ۲۰ نچی آوغوستده ایوان غروزی غه تابشرلیدی. فقط بو مکتوبلرده صلح سوزی اولمای شاه علی خاننی ذم ایتمکن و «اڭ صوڭنی صولشمزغه قدر صوغشامز» دیمکن عبارت ایدی.

ایوان غروزی عسکری قزان شهرینه ۶ چاقرم یرده قزان شهرینه قاراب طورلر ایدی. اولغه ایله تاغ آراسنده قزان شهری، ایچنده اولان تاش مسجدلری، خان سرایلری، بیوک بیوک مناره لری ایله بالقوب طورر، ایککی صف ایدوب تزلمش ایمان قویمه آراسینه بالچق وتاش طوترلمش قلعه سی کورلوب طورلور ایدی.

مسقوا عسکری کویمه لردن قوراللر و طوپلرینی چیقارغه و اورنلاشدرغه کرشدیلر ایسه ده هیچ بر بونلرغه تعرض ایدوچی بولمادی. اوشبو وقت قزانندن قاچوب چیقوب مسقوا عسکری یاینه قامای میرزا کلدی و قزانندن قاچوب چیقدیغنی وایکیوز قدر اییده شلرینک قزانلیر

(۱) مشهور سیدلردن قل شریف ملا اولسه کرک.

وارمقندن ایواندک مقصودی آنک حیله مکرلری ایله فائده لنمک ایدی. یوقسه مذکور خان، غایت سیمز و بونک اوستنده جبن و قورقاق اولدیغی ایچون صوغش طوغروسنده فائده سی مأمول دگل ایدی. گرچه شاه علی ایوان غروزی غه: «بو وقت قزان صوغشینه وارمق مناسب دگل، زیرا قزان، اورمان و آغاچلق و زور کوللر ایله احاطه ایدلنوب آلنمشدر. شونک ایچون سفر یورمک مشکل، اول یرلرده کوب آدم ییغولسه خسته لکلر اوله در، بناء علیه قش کونی سفر ایدرگه تیوشلی» دیسه ده ایوان اوزینک مقصدندن دونمادی و عائله سی - ایله کورشوب حلاله شوب ایون ۱۶ نچی کونده مسقوادن چیقوب کندی و «قولومنا» شهرینه کلوب عسکرینی ترتیب ایتدی. بو آرا ده قریم خانلرینک و قریم عسکرلرینک بر آز حرکتی اولدیغندن «قولومنا» ده توقتاب طوردی. قریمدن اش چیقمازلغنی بیلدیکی صوڭ بتون عسکری ایله ۳ نچی اییولک «قولومنا» دن قوزغالوب قزان طرفینه یوردی.

تاتار تورهلری، تاتار عسکرلری ایله برابر حاضر اولدی وشاه علی خان ده کویمه لر ایله اولغه دن کتدی.

یوز ایلی بیگ عسکری ایله ایوان غروزی قزان شهری یاینه واروب توقتادی و ایلکن شول یرلرده طورمق اولان عسکرلری ایله قوشلدی (۹۵۹ - ۱۵۵۲ تاریخنده ۱۹ نچی اوغوست شهر رمضان ۹ نچی کون).

ایوان غروزی قوشوی بوینچه شاه علی خان اوزینک قارنداشی اولان یادکار خان اوزرینه (چونکه شاه علی خان ایله یادکار خان سید احمد خان بالالرندندر): «اوزگنی مسقوا کنازی و خرستیان پادشاهی ایله بر درجه ده حساب ایتمه! شمدی بزنی قارشو چیقوب آل، سکا هیچ نرسه

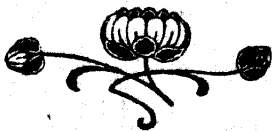
ایتدیلر. مسقوا عسکری بوخالدن فورقوب نارالورغه وفاچارغه کرشدیلر، فقط کناز شیما کین اوزینک فرقهسی ایله کلوب یتدی، قاچوچی عسکرلرنی توقتاندی وییغدی، اول وقت بایار بالالرنندن عبارت اولان خاص فرقهده کلوب یتوب صوغشرغه باشلادیلر. مسقوا عسکری آرتق کوبایدیکی صوگ بر قدر اسیر ویروب مسلمانلر شهرگه کردیلر.

مسقوا عسکری، قزان شهرینی. تمام محاصره ایدوب، یوررکه و خبرلشورگه ممکنک فالدرما- دیلر. « آرچه » ایله « اوستروغ » شهرلرندن ویپانچی میرزادن باشقه یردن قزانلیلرنک امیدلریده یوق ایدی.

ایکنچی کون عادتدن طش ییل چیتدی، کیندردن فورلمش چیرکولرنی آنوب تاشلادی. روسلرنک آزوق تویالمش کویمه لری مسلمانلر طرفندن باطلردی. عسکر غایت فورقدی، هلاک بولامز دیه فکر ایتدیلر. آزوق اولمادینی صوگ بونده طورغه ممکنک بتدی دیه سویلر اولدیلر. ایوان آزوق وکییوملر صوراب ضیا قلعهسی ایله مسقواغه آدملر ییاردی. اگرده محاصره زمانی تیز بتماز اولسه شول یرده قشلارغه قرار ویردی.

۲۵نچی اوغوستده کناز شیما کین فرقهسی قزان ییلغهسی ایله آرچه قوی آراسینه واردینک مسلمانلر بونلرغه هجوم ایتدیلر واورنلرندن قوغدیلر. شیما کین اوزی جراحتلانندی. بونی کوروب ایکنچی بر فرقه روس عسکری کلوب یتدی، مسلمانلرده شهرگه کردیلر.

(آخری وار)

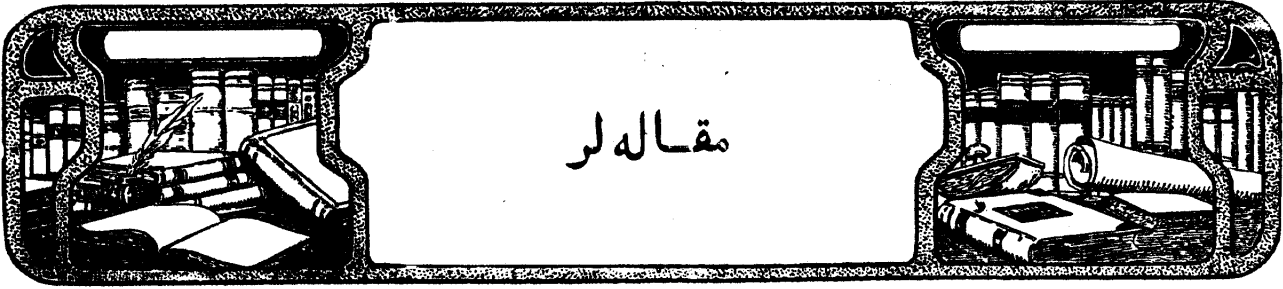

طرفندن طوتولوب قالدقلمینی، یادکار خان و مسلمانلرنک دین باشلقلری اولان قل شریف ملا، نوغای کنازلرندن ازینیش، چاپقون میرزا، آنالیق، اسلام، علیکای بن نارق، سومانلی کیکبک هم درویش مسقوا عسکرینه قارشو طوروغه و اخلاص ایله صوغشرغه نصیحت ایتدیلر، اوشبو جهندن صلح فکری هیچ کیمده قالمادی، قلعه ده آزوق کوب، فورال یتارک، قزان عسکری ۳۰۰۰۰ و نوغای عسکری ۲۷۰۰ قدر اولوب، میرزا یپانچی عسکر بیغار ایچون آرچه قلعهسینه ییاردی یپانچی میرزا شول یرده عسکر توزوب مسقوا عسکرینک آرتندن هجوم ایده چکدر، دیه ایوان غروزی غه سویلادی (۱) اوشبو خدمتی برابرینه ایوان غروزی قامای میرزا غه حرمت و کوب التفاتلر ایتدی.

بوندن صوگ عسکرلرینی اورنلاشدررغه کرشوب آلداغی فرقه عسکرینی آرچه قرینه قزان ییلغه سینک اوک طرفینه، ایکنچی فرقهنی بولاق یارینه، شاه علی نی قبرک آرتینه قویوب اوزی ده اوزینک خاص عسکری ایله خان بولوننک طوردی.

۲۳نچی اوغوست ۱۳نچی شهر رمضان جمعه کون ایرته ایله تریلرینی کوتاروب شهرگه یوردیلر و بولاق اوزرینه کوپر سالوب مذکور کوپر آرقلی بر فرقه عسکر، آرچه قرینه اوتدیلر. شهر شول قدر طن اولوب، هیچ تاوش یوق، مناره لرده ده آدم کورلماز ایدی. قلعه ایله عسکر آراسنده ایکوز قولاچ قدر یر قالدیغنده کینات قاپقه آچلوب ۱۵۰۰۰ مقدارنده بولور آنلی وییاولی عسکر چیقوب مسقوا عسکرینه هجوم

(۱) سرنی تمام چیشوب ویرمشدر!

مقاله لر

کیله چک کونده اسلام

(الهلال مجله سندن مقتبس)

انکترده «اکسفورد» جامعه سنده استاذ مرجلیوت بیوک مستشرقلردن اولوب اسلام تاریخی حقنده اولان معلوماتی پک واسعدر. عربی لسانده اولان مهارتی شول درجه ده درکه یازمش شیلری خالص عرب دگل ایدیکنی سیزدرماز. بونکله برابر مشرق لسانلردن دخی بر چوق لسان بیلور.

مرجلیوتدک مسلمانلر و اسلام همده آداب اسلامیه حقنده بحثلری اولوب هر بری کندینک معتدل فکرلی و دقتلی بر آدم ایدیکنی بیلدروب طورر. مز بورنک «کیله چک کونده اسلام» اسمنده بر رساله سی واردرکه فی الاصل مذکور رساله جمعیت علمیه لرنک برنده انگلیز لسانده سویلامش اولدیغی بر خطبه سندن عبارتدر، ایشته بز بویرده مذکور رساله نی تلخیص ایدوب ترجمه ایتدک.

اوشبو رساله ده مرجلیوت دییور: کچن کون سویلادیکی وقت سیاست و تاریخ عالملر ندن اولان بر ایس: «اسلامنک آنچق اکیوز بیل عمری نالدی، شوندن صوگ منقرض اوله چقدر» دیه سویلادی. حقیقت حالنی آکلاوچیلر قاشنده مذکور سوز غایت غریبدر. هر نه ندر بزلر بر یوزنده اولان مسلمانلرنک طوغری و حقیقی حسابلرینی بیلماز ایسه کده

ایکیوز میلیونن آز دگل ایدیگری معلومدر. اسلام، آفریقا ایله آسیاده شایع اولوب آوروپا و آمریقادهم معروفدر، اسلام، اوزینک سیرندن توفتادینی اصلا سیزلماز، خصوصا کچن قرنده حیات کسب ایدوب یگی بر یول ایله ترقی ایدرکه باشلادیغی کورلدی. اون طقوزنچی عصر مسلمانلردن بحث ایتدیکی یرده شتاتلیه دییور: «اسلام دینی قوت تحصیل ایده چک بر دیندر، شمده هند، چین مملکتلرنده انتشار ایدرکه باشلادی. حالبوکه بویرارده اولان وطنی دینلر کوندن کون ضعیفلانمکه لردر». بیوک مستشرقلردن اولان بر ذات: «کونلرنک برنده اسلام دینی بتون هندستانده نارالور، هند خلقلری هندودیننده اولان روحانیلرنک اصولسز حرکتلردن، یوق نرسه لر ایچون جدال و مخالفتلردن، خلقلر اوستونده یوک اولوب یاتولردن، انسانلر آراسینه دین اسمندن حکم ایدولردن بیزوب بتدیگری سببندن اسلام دیننی قبول ایدرکه مجبور اولمقده لردر. بو سوزنی ایسه ۱۸۹۹نچی ییلده آسیا حقنده اولان بحثنده سیر الفرد لیل هم تأیید ایلمشیدی. چین مملکتنده اسلام شول درجه ده نارالدرکه حتی بتون مملکتده اسلام حکم ایتوندن وکیله چک بر کونده خرستیانلق اوستنه، اهل صلیب هجومی قیلندن، هجوم ایتوندن آوروپا خلقلری ده قور قورغه باشلادیلر. آروپانک بویله قورقولری شمیدیک اورنسدر. زیرا اشلر هنوز اول

سویلاوچیلر پک کوبدر. لکن بونگله برابر
اسلامنڭ منگولک بر دین ایدکنی سویلاوچیلر
هم وار.

بو بحثلرنی تنقیح ایتمک ارزوسنده دگلم.
کیلچک کون علملری جناب الله نڭ کندیسینه
خاصدر. بو طوغروده اوزون سویلرگه حاجت
یوق. فقط «اسلام دینی بتهجک» و «اسلام
دینی ده منگو قالاچق» دیدیکلرندن مرادلری
نه شیدر؟ ایشته بو طوغروده بر قدر اولسهده
سوز سویلرگه احتیاج وار. کندیمنڭ خصوصی
ملاحظه لرمی اوشبو یرده یازاچقم. اسلام
مملکتلرنده اوزون وقت سیاحت ایدوب بو
مسئله ایله آشنا اولدیغم جهمدن کندی ملاحظه می
یازمق عبث اولماز. اوشنداق عملرینی اسلام
مملکتلرنه کچرمش اولان مستشرقلرنڭ ملاحظه-
لرینهده اشارت ایتسم کرک.

یر یوزندن اسلام بتار دیوچیلر اوز
فکرلرینی نصرانیت، یهودیت و باشقه دینلرنڭ
حیات، بقا نزاعارینه مساعده لی اولوب ده
اسلامیتنڭ ده حیات و بقا نزاعلرینه مساعده سز
اولدیغنی فکر ایدیکلرندن، اسلامنڭ منقرض
اولاچغنی ایله حکم ایدرگه مجبور اولورلر.

آلمانیا عالملرندن «ییشون» ۱۸۸۱ نچی
ییل، مسلمانلرنڭ حیات ایله اولان مناسبتلرینی
یازدیغی وقت دییور: «استانبواده عقل ایله
زیراکلک که محتاج اولان اشلرنڭ هر بری
خرستیانلر قولندهدر، پاراخود شرکتلرنی اداره
ایدوچیلر یونان، ارمن، روس و فرانسز هم
نمسه لردر. ترکیا دولتینڭ فلوقی و تیمر بوللری هم
بتون بتونه فرانسز، انکلیز، آلمان ضابطلری
قولنده اولوب نلغراف و پوچته لری ایتالیانلر
اداره سنه در». بوندن یکرمی ییل صوڭ میستر
داویت: «استانبواده اولان مسلمانلر اودون

درجه ده دگل، مع ما فیه «کلپون» ۱۹۰۰ نچی
ییلده چین حاللرینی سویلادیکی یرده چین
مملکتنده اسلام دینی کونلرنڭ برنده اش
اشلیه چکنی سویلر و بیوک بر اختلال اوله چمن
طن ایلر.

هر نه ایسه اسلام دینی هند، چین
مملکتلرنه وهولاندا مملکتینه تابع اولان جزیره
ولایتلرنه یالڭز یومشاق و گوزل وعظ سببندن
تارالادر. اما آفریقاده بعض اورنلرده یومشاق
وعظ ایله تارالدیغی حاله بعض اورنلرده خصوصا
در ویشار وقتلرنده قلیچ قوتی ایله ده تارالدی.
بعض کیمسه لر مهدیلک بتدیکی صوڭ آفریقاده
اسلامنڭ حرکتی بتدیکنی ظن ایتسه لرده، بوطن
درست دگلدر. آفریقاده اسلام همیشه آرتادر.
بو آرتمق اولگی درجه ده قوتلی دگل ایسه ده،
سوزمک درجه سنه دگل، ضعیف اولسهده آرتادر.
بعض میسیونیرلر، اسلام مملکتلرندن
ویرمکده اولان خبرلرده بر ایس سوزینه قوت
ویره لر. ۱۸۷۰ نچی ییل آسیای صغری دن یازمش
رساله سنده بر میسیونیر: «اسلام دینی علم، فن
و مدنیت که قارشو طور آلمیدر، قزو قویاش
حضورنده ایروب آغوچی قار روشنده مدنیت
و علم قارشوسنده اسلام دینی ایروب آغوب
بته چک، نام نشانی قالمیه چق» دیه یازمشیدی.
دوقتور بروین عرب هم آفریقاولر حقنه
یازمش اولان کتابنده: ترکیا دواتی بتدیکی ایله
جهان یوزندن اسلام بته چکنی بعض عربلردن
ایشدوب یازمشدر.

«نومبکتو» گه اولان سیاحتلرینی یازدیغی
یرده «لنز» دییور: «اوز حالنچه گنه طور
آلسه اسلام بلکه دوام ایلر، اگرده آنڭ
اوستنه یگی مدنیت کاور اولسه اوله چکنده
(بته چکنده) شبیه یوق». بو قییلدن سوز

یہودلر فائٹلندیلر ویرلی مسلمانلر محروم قالدیلر۔
 زیرا یہودلرنک آوروپا ایله اولان مناسبتلری کوچلی
 اولوب، مسلمانلرنک مناسبتلری یوق ایدی۔ آوروپا
 چریدلرینک هجوملرندن قورقوب، ایران دولتی
 مسلمانلره ویرمامش امتیازلرنی خرستیانلره
 ویرمشدر۔ بو حال ایسه مسلمانلره کوره
 خرستیانلرنک مسعود یاشامکارینه باعث اولدی.
 اون طقوزنچی عصر مسلمانلری حقندہ
 ۱۸۷۵ نچی ییل یازمش رسالہ سندہ «وامبری»
 دیبور: «ترکیادہ اولان خرستیانلرنک یوقارو
 کنیکارینه سبب خرستیانلرنک عسکرلرکدن آزاد
 اولمقاریدر، شول سببلی آنلر هر تورلی کسبلرگہ
 کرشوب نجاج تابارلر! اما مسلمانلر عسکر
 اولدقلرندن هر کون کوچوب یوررکہ وبراش کہ
 کرشہ آلمای طوررغہ مجبور اوللر».

مسلمانلر اولزرنک کوچلی وقتلرندہ
 حکومت خدمتلرینی یہود و خرستیانلردن ایتدرلر
 ایدی۔ زیرا اسلاملر قول آستوندہ اولان یہود
 و خرستیانلر، معیشتلرینی تأمین ایدر ایچون
 اخلاص خدمت ایدرگہ و اسلام حکومتینک محبتنی
 جلب ایلرگہ مجبور اولورلر ایدی۔ ایشته بو
 کوندہ اسلام حکومتینک بیوک اورنلرندہ خرستیان
 و یہودلرنک اولنمقلری زیرا کاک و عقلیلیق سببندن
 اولمای بلکہ یالکیز اولگی عادت کہ تقلید
 ایتدیکلرندگنہ در۔ ومع ذلك خرستیان و یہودلر
 یگی مدنیتنی مسلمانلردن ایلک آلدقلری ایچون،
 اقتدار کسب ایتمکلرندہ شبہہ یوقدر۔

مسلمانلردہ کوب جماعت و کوب عائللر
 بیلورم کہ ذکاوت، عقل، نشاط و ہمت، اقدام
 کبی عالی شیلردہ تمام غایہلرندہ اولنورلر۔ بنم
 اعتقادہ کوره اسلاملر ایله باشقلر آراسندہ
 اولان بوکونکی تفاوت، دین چوتنچہ دگل بلکہ
 اورن چوتنچہ در۔

طوراب، صو تاشوب، ایشاک کونوب معاملہ
 ایتلر، سوداغہ کرسہ لردہ پک کوچک اشلر
 ایله گنہ قناعتلنوب کون کچرہلر، دولتلرنک جانی
 حساب ایدلمکدہ اولان عسکرنی ترکیادہ خرستیان
 ضابطلری اداره ایتلر «دیہ یازدیغی صوگ
 ترکیانک مالیہ سی و عوموماییزک اشلری خرستیانلردہ
 اولدیغنی بیان قیلدر۔ بو حال، داویت سوزینہ
 کوره ترکیادہ گنہ دگل بلکہ ایران و باشقلہ اسلام
 مملکتلرنکدہ شویلہ اولدیغندن اسلام، مدنیت گہ
 موافق اولمادیغنی بیان ایتلدر۔ مدنیت کہ موافق
 دگل دین، البتہ بتارگہ محکومدر۔

بنم فکرہ کوره بو مسئلہ دقت ایله فکر
 ایدرگہ و اعتبار ایله تفتیش ایلرگہ محتاجدر۔
 یگی مدنیت کرمامش شرق ولایتلرنک مثلاً حبش
 مملکتی کبی یرلردہ علم، ادب، اخلاق بابندہ
 خرستیانلره کوره مسلمانلر کوب درجہ یوقارودہ در۔
 حبش مملکتنہ ۱۸۳۸ نچی ییل اولان سیاحتندہ
 «روبل»، اوشنداق ۱۸۶۸ نچی ییل اولان سیاحتی
 حقندہ «فون هوغلین» حبش مملکتندہ اولان
 مسلمانلرنک هر جانبدن خرستیانلردن آلدہ
 ایدیکارینی یازمشلردر۔

امتلرنک ترقی و تدنیلرینہ دینلرنک احتمال کہ
 بر قدر سببلکاری اولور، لکن دین، ترقی
 و تدنیتک حقیقی سببی دگل ایدیکی حقندہ پک
 کوب دلیللر واردر۔ شونک ایچون اسلاملرنک
 بیثون ایله داویت تعریف ایامش تدنیلرینک
 باشقلہ سببلری اولسہ کرک۔

بعض امتلر آوروپالورہ اختلاط ایتدیکاری
 سببندن ترقی ایدر اولسہلر بونک سببی، دین
 دگل بلکہ اجتماعی اولان سببدر۔ مثلاً معاهلر
 بوینچہ اجنبی دولتلرنک اسلام مملکتلرنک اولان
 وکیللرینہ کندیارینہ مناسبتلی آدمار طوغروسنک
 مدخلہ ایدرگہ حقلری واردر۔ ایشته اوشبو معاهلر دن

منگو فالاجفنده شېبه يوق . بو حال بعينه خرستيانلق باشينه ده كادي . بر وقتلر يېگي مدنيت ، خرستيانلق گه ضد ايديكی سويلانر ایدی . بوسوز ايله مدنيت بتمادی بلکه خرستيا- نلق بتارگه يوز طوندی . بونی سيزديكوری ايله بعض خرستيان عالملری خرستيانلقنی يېگي مدنيت گه تطبيق ايتديلر ومدنيت ايله خرستيانلق بر برينه ضد دگل ايديكی اثبات ايلر ايچون اجتهاد ايلديلر . اوشبو سايله ده خرستيان دينی منقرض اولمادی . بو حال شهدي اسلاملر آراسنده هم سويلانه باشلادی . آخري نه اوله چغنی عمری اولان كورر .

حجاز تيمر يولى

— ۱ —

جزيرة عرب احوالی — هواسی — صو وييلغه لری — محصولات وزراعتی — خلق ومذهبلری — حجاز تيمر يولينك سالنه باشلاوی .

كچن ييل دنياده اولان الوغ حادثه لرنك بری تركياده حریت ودستور اعلانی اولور ايسه ايكنچيسی ده حجاز تيمر يولينك «دمشق» ايله «مدینه» آراسنده اولان قسمنك رسمی صورنده آچامق اولسه كرك . اوشبو ايکی واقعه نك هر ايکيسی ايله بتون ير يوزنده اولان اسلام خلقينك علاقەسی واردر .

عالم گه بيوك بر انقلاب ويررگه سبب اولان ، اسم وشهرتی كندی امتی ايله برابر بتون جهان آغزنده سويلنمكده اولان محترم داننك فبري اوامش شهرگه لوقماتيف سزغروب

« نصرانيت ، مدنيت كه مساعد اولوب ده اسلام مساعد اولماديغی ايچون آز كونلر سوكنده بتون اسلام ، نصرانيت آستنه كورر » ديولوش فكر طوغری دگلدر .

نه قدر مشقتلر ايله مسلمانلر آراسنده خرستيانلق نشر ايدوب يور وچيلر مقصودلرينه اصلا موفق اولمازلر . «كاشغر» ده اون ييل طوروب ونه قدر زحمتلر تحمل ايدوب اوچ ميسيونير ، بر عدد اولسون مسلماننی چوقندره آلماديلر . اسلام ميلكتلرنده يورمكده اولان ميسيونيرلرنك باشقه لر ينك حاللری ده بويله در . فقط ايرانده مسلمانلرنی خرستيان ايتمك طوغرو سنده بابی مذهبی واسطه اولور ديه اميدلنوب طورالر .

ميسيونيرلر خدمتی كورامش واسلاملرنك خرستيانلق قبول ايتمكده اوامش اورنلری هندستاندر . بونده ايسه هر ييل بر قدر مسلمان ، خرستيانلق قبول ايدوب طورلر . فقط خرستيانلر ايچون بوده موجب ممنونيت دگلدر . زيرا خرستيانلق قبول ايتمش مسلمانلرنك عدلری نسبتنده بلکه آرتق روشده براهه لر اسلام ديننی قبول ايدوب طورلر . اما مصرده ، سوربه ده خرستيان ميسيونيرلری بر مسلماننی اولسون خرستيان ديننه كرتورگه موفق اولمازلر . اسلام سلطنتی توبان كتديكنده شېبه يوق ، شمدي جهان يوزنده اولان مسلمانلرنك آلتی الوشندن بيشی خرستيان دولتلر اداره سينه كروب بتديلر . بونكله برابر اسلام دينی ده ، ايلك وقتده اولان حالندن كوب اوزگردی . اگرده اسلاملر آراسندن عقللی وفدا كار آدملر چيقوب ده اسلام ديننی فن گه تطبيق ايدر اولسه لر واولگی ساده لگينه فايثاروب ، مدنيت گه خلاف اولماديغنی تلقين ايلر اولسه لر ، اسلامنك

یغموور وقتلرنده بحر احمرگه قدر آغوب کیدرلر.
جزیره عربنک مرتفع اورنلرنده ایوندن
باشلاب سنتابر آخربنه قدر یغموور دوام ایلر،
میزان الحراره یاز کونلرنده ۲۹ درجه اولوب
قیش کونلرده صولر بوزلار، کوب وقتده قار هم
یاغار. عمان جهتنک یغموور ایسه آپریادن باشلاب
فیورالغنه قدر دوام ایلر. تهامهده کوب وقت
یغموور یاغما دیندن میزان الحراره ۲۷ درجه دن
توبان توشماز.

حجازده، یمن ولایتی قدر یاغموور یاغماز
ایسهده هواسی معتدل اولوب، خصوصا طائف
ایله مدینهده بعض قیدشارده قار دخی کورلور.
جزیره عربنک یمن، عمان، حجاز قسمازی
قیمتلی محصولات ویرر. خرمانک هر تورلی
نوعاری اوشبو اورنارده یتشور. اما بغدادی،
آرپا، داری وغیر آشلقار جزیره عربنک
کوب یرلرنده واردر. بعض اورنلرده توتون
وقهوهنک اعلاسی وبعض بویاولر حاصل اولور.
طبده استعمال ایدامکده اولان سناء مکی، فنا
هندی، تمر هندی و عمان جهتلرنده مامق هم
کوبلک اوزرنده اولور. فنا ایله شکر قامشی
انجیر، بادام، شفتالو، زردالو، جوز، قرهطوت
آما، آرمود، اریک، پورتقال، ایمون کبی
یدشلرنک انواعسی جزیره عربده موادر.

یمنک زراعت پک ترقیق واهالیمسیده غایت
طریش اولدقلرندن، یغموور صولرینی هیچ تلف
ایتمکسزین ییغوب صاقلارلر وقور یلق وقتلرنده
شول صو ایله ایگونلرینی صوغارلر. خلاصه:
زراعت علمینه ماہرلردر.

جزیره عربنک اک کوبلکده اولان حیرانی
آت ایله دوه اولسهده باشقه حیوانلر هم واردر.
جزیره عربنک ایلك وقتلرده آلتون چیقارامش
ایسهده شمدیکی خاقلاری بویله کسبلری اونور.

واروب کرمگی ایکنچی درجهده بر بیوک انقلاب
حساب ایدلسه سزادر.

حجاز تيمر یولی، جزیره عربنک روحی
اوله چغندن بو یرده «جزیره عرب» حقنده بر
قدر معلومات یازمق لازم کور.

ترکیا دولتته تابع اولان ولایتلرنک اک بیوک
«جزیره عرب» در. بتون اوستی تقریباً اوچ
میلیون مربع کیلومتره اولوب، فرانسه مملکتندن
آلتی اوش بیوکدر. اوشبو بیوک قطعنه ننگ بر الوشی
ناغ، ناش وغیر مسکون صحرالر ایسهده فالان
ایکی الوشی غایت منبت یرلردن، باغچهلق
ویمشاکلردن، یاشیل بولون واورمانلقلردن
عبارتدر.

جزیره عربنک بوزوق وزراعتگه صالح
دکمل یراری آنچق اطرافی اولوب، اورتالق
یراری عمومیتله زراعتکه صلاحیتلیدر.

جزیره عربده هوا اسسی اولور ایسهده
قوری اولدیغی سببلی ضررلی دگادر. یمن
و عمان طرفلرنک هواسی بعینه شام ولایتی
هواسینه مشابه اولدیغندن مصر مملکتنه کوره
هالتون اولور. اوشنداق تجارت اورنی اولدیغی
جهتله جزیره عربده اولان اسکله شهرلر، خصوصا
یمن ولایتی غایت معبودر.

«نجد» ایله «عمان» آراسنده «دهنا»
اسمنده بیوک بر چول واردرکه صرف خراباتدن
عبارتدر.

جزیره عربده آفان صولر، ییلغهلر یوقدر.
«سرات» تاغندن آقمش صولر اولسهده بونلرنک
کوبسی «تهامه» قوملرنده قوروب بتارلر.
«مکه» ایله «طائف» آراسنده اولان «وادی
بیره»، «وادی الشجه» اوشنداق قنده یاننده
اولان «وادی کنونه» ایله عسیرده گی «وادی
العشر»، یمنده اولان «وادی السهم» صولری

سوز هم اش (۱) * * *

«اذا اراد الله بقوم سوء اعطاهم

الجدل و منهم العمل» .

(عمر رضی الله عنه)

جناب الله بر قومگه سوئی اراده قیلسه

آنلرغه نزع ویررده اش و عمادن منع ایدر .

یغشی بولغان اشنی قیلغان کشی طبعاً

اوزنی کوتاروب حسن نتیجه گه منتظر اولور .

آنک ایچون انسا زار یارادلشارنک شهرتنی یاراتوب

باشقه لرنک مدح و ثنساننی ایشتودن لذت آله

طورغان بولوب یاراتلغانلردر . شو یارادلش

اقتضاسنجه اوزینک قیلغان اش ایچون باشقه لرنک

ماقتاوارینی یاراتا، اوزینی مدح ایتدیره سی

کیلدر . شولای ماقتا و نیغنه یاراتو، اشنده ثابت

بولماغان و قولندن آز اش کیله طورغان کشیارنک

عادتاریدر . اما چندی اجتهاد صاحباری عدل

ایدرلرده اوزاری دگل، بلکه قیلغان اشاری

آزارنک کیم ایکاننی ترجه و تعریف ایدر .

آدملرنک حاللارنی تیکشروب، اخلاقارنی توشنسه ک

اشنی سولابکنه اوتکارگانلری، اش قیادون عاجز

بولغاناری بوله در . عمل واش صاحباری

کوب سولامای اشلرنی تمام ایدوچیلریدر .

اوشبو جهتن قاراغانده انسانار ایکی

قسسگه بولنه ار: کوب سویلب آز اشلاوچیار

و آز سویلب کوب اشلاوچیار .

اشنی یاشرو

بعض کشیار اش اشلاودن مقصود شهرت

دیه بیلهار و شونک ایچون اویله کشیار مدح

(۱) الهلال مجلسندن اقتباس ایدامشدر .

مشلردر . نوپراقندن استدلال ایدرک هر توری
خزینه لر اوله چغنی ظن ایلرار . مکه یاننده
کوکرد معدنی نامراری تابلمشدر .

جزیره عربده یالکوز یمن ولایتده و بعض

بر مشهور شهرلرده بر قدر یهود اولوب، آنلردن

قالانی عموماً عرب نسلندن اسلام دیننه منسوب

قوللردر . اون ایکی میلیون نفوس اولنه چغنی

تخمین ایدلنور . مذهب اعتباری ایله سنی،

زیدی، وهابی اسنده اوچ قسسه بولنورار .

خلقلر اوزون بویلی و غایت سلامت بدنلی،

اعضاری کامل اولوب، خاتوناری ایسه آبرم

صورتده گوزل اولور . فقط زنجی چاربه ار اولان

یرلر بو حکمدن مستنادر .

عرب خلقی فوق العاده ذکی، فصیح سوزلی،

کوب سویلرگه هوسلی، شاعر، غایت جسور

و مسافر پرور خلقلردر .

جزیره عربنک بیوک قسمی ترکیاده اولسه ده

انکاتره تصرفنده و مستقل امام و شیخلر اداره سنک

هم بر قدر ولایتلر واردر .

حجاز تیمر یولی سلطان امری ایله ۱۳۱۸

— ۱۹۰۰ تاریخنده صالنورغه باشلانیدی . اوشبو

بیل سلطان، حجاز تیمر یولی سالور ایچون

اولان فرمانی ایله برابر بتون یر یوزنده اولان

مسلمانلردن اعانت بیغمق حقنده اولان فرماننی

هم تاراتدی . کندیس ایلی بیگ عثمانلی ایسه سی

ویره چکنی وعده ایتدی .

تخت که چیقدی بیگ یکریمی بشنچی ییلی

و تخت که چیقدی بی بییرام کونی اولان ۱۹ نچی

آوغوستده (جمادی الاولی) «دمشق» شهرندن

یول صالنورغه باشلانیدی .

(کیلچک نومیرده اوشبو یولنک آچلوی

حقنده اولان معلومات یازلنه چتدر) .

انگلیز لری زیره کلک و اوتکونلک فرانسیوزلردن آرتق دگل بلکه کیمرک بولر. فقط بر انگلیزلی اشی آرفاسنده اوزندن اوتکون بر فرانسیوزدن اوزار. اشکه ککرشور، مقصود ونتیجه سینه ایرشور. آنلر اوزلرینک اصطلاحلرنک « آقرین لکن ثابت » دیلر.

اما فرانسیوزنک ینگل طبیعتی، اوزینک قولندن کیلماز اشکه وعد و اوایلرغه سوق ایدر. سوزی فعلندن کوب بولور. بزم شرقلیلرده مزاج وطبیعتده فرانسیوزلرغه یاقیندر. شونک ایچون آنلرنک آداب و اخلاقینه تقاید ایدوچان بولر. (بزم روسیه مسلمان لری مستثنی بولوب تورسون). بزده سوز، عمل و اشکه غالب کیلدر. بزمزنگ کوکلینه بر اشکه کرشو خیالی توشسه، سیاسی، علمی، فنی بولسون آنی کتم قیلوب یاشروب طوره آلمای شوندوق کوکراگی تارایه، ایچینه صیدره آلمای کشیگه سویلابه قویهدر. حالبوکه شول اعلان قیلغان اشنی قیلورغه اوزنده اقتدار بارمی؟ آنی وجودگه چغاره آلورلیمی؟ - فکر ایدوب طورماز. شول سببلی کوب وقتده اشلرمز میدانغه چقمای سویلانوبکنه تیلک قالدر. (بوتوبان دهگی جمللر بزم حالمزگه غایت طوغری کیلدر. باشقه لرنک بزم روسیه مسلمانلری کاشکی فرانسیوزلر کبی بولسون ده آنار قدری اش قیله آلسون ایدی!!) انسانلر آراسنک ذکی همت اهللری بولوب نظری نرسه لرنی عملگه تطبیق ایدوگنه آنلرنی کیمتهدر. آنلرنک کوکللرینه بر مشروع خطور ایتسه آنی عقلغه تطبیق ایدو ایله اکتفاء ایدوب خلقغه شایع ایدلر. شول اشنی عملگه چغاره باشلاسه لر قوللرندن کیلمای طورغان محال بر اش بولدر. بر اشنگ اویلانو بدیه عملیاتیکه چقمای قالووی، اول کشینک قورقاق، هم اشکه

ایتدرونی یاراتالر. آندای خلقلی کشی اوزنی ماقتاتورلق اش تابا آلماسه، اشلماگان اشنی اوزینه منسوب ایتدروب مدح قیادرسه کیلدر. قولندن هیچ اش کیلماسه آتابالرینک قیلغان اشاری ایله افتخار ایده باشایدر. آلاینه ماقتانورغه یول بولماسه اوزینک ماتورلغی ایله اوزنچه گنه بولغان بر آرتق صفتی ایله اوزینی آرتق کورهدر.

کیوم فلان و بویله عادی و جزئی نرسه لر ایله بولسه ده اوزینی آرتق ایتدروسه کیله، شونک ایله کمال صاحبی بولمقنی آرزو ایدر. اما عالی فکر صاحباری شهرتنی بویله عادی و جزئی نرسه لردن کوتمای، بلکه حقیقی یول بولغان اش و عمل، جدیلک ایله تابارغه تلرلر. اوزینک قیلغان اشندن آرتق مدحنی ایشوتسه اویالورده، تواضعلنی آرتدروب اوزینک سعی و اجتهادنی آنار ماقتاغان درجه گه یتکررگه اجتهاد ایدر. بویله عالی انسان قول و فکرنی اشله تور. بتون وقتنی اش ایله اوتکارر.

سعادتلی امتلرنک اشلوچیلری کوب، قوری تیل ایله گنه یوروچیلری آز اولور. بختسز امتلرنک بالعکس سویلاوچیلری کوب، اشلوچیلری آز اولور. بو کونده گی ماتلرنک حالینه دقت ایله قاراساڭ سوز هم اش ده تورلیچه کورلور. اڭ زور دولتار عددینه داخل بولغان حکومتار اشکه اعتماد ایدوب یالکز تیل ایله یورمگانلریدر.

بوگا انگلیز دولتی مثال اوله بیلور. بر انگلیزلی پک آز سویلاشور. قیلغان اشنی سوزینه قاراغانده نیچه مرتبه آرتق اولور. صوق فانلی، کوکلسز صورتده، سویلاشه باشلاسه آزغنه آقرینغنه سویلر. بر اش چقمای طورغان سوزگه اهمیتلی کوز ایله باقماز.

« استعينوا على قضاء حوائجكم بالكتمان فان كل ذي نعمة محسود » .

تاريخنىڭ شهادتى.

بزم ياشرو طوغرىسىنى بولغان سوزلارمىزنى تارىختىن تايىد ايدوچى شاهدلارده كوبر . زور كشىلارنىڭ اكثرى اوزلارنىڭ سىياسى ، علمى ، اجتماعى ، مقصودلارنى ياشرونلارنىڭ هم از سوزلارنىڭ ايله كوبر اشلاو آراسىنىڭ غنى ايرىشكانلاردا . خصوصا سىياسى اشلارنىڭ بىرى شىرلارنىڭ ياشرونلارنىڭ (۱) در . شونىڭ ايدوچى چىن اش ايبىلارنى سىلارنى ياشرونلار ، دىر بار ياصاب ، ماللار چىيوب ، اوندوچىلار تاراتوب اش تمام بولغاندىن سوڭىنىڭ مىدانغى چىرلاروب مقصدلارنىڭ ايرىشورلار . دولتلار تاسىس ايدوچىلارنىڭ ، زور و مشهور فائىدلارنىڭ عادىتى هم شويلا اولوب ، كىم قىلغان طرفى كوراشىدە غالب كىلەدر . بىزگە اوزمىزنىڭ اسلام تارىخىنىڭ زور اورن آلغان ، خلىفەلىكىنى امويلردىن عباسىلارگە كوچروچى ابى مسلم خراساننى نىنى اعتبار ايدىرگە تىوشلى . چونكى بوذات عباسىلارگە دعوتنى خراسان فارسىلارنى آراسىنى ياشرون صورتى ساچدى . بونى امويلارنىڭ خراساننىڭ عامللىرى نصر بن سيار يازدى ايسەدە امويلار بونى تصدىق ايتما . دىلر . شول سببىلى اسلام دولتى امويلردىن عباسىلارگە كوچدى . ابو مسلم اوزىنىڭ مقصدىنى ياشرونلارنىڭ سايبەسىنىڭ ايرىشونى اوزىدە بيان ايدىدر . منصور خلىفەنىڭ خراساننىڭ كىندىنى قتل ايدوگەدە كىم سايبەسىنىڭ ايرىشىگى مشهوردر .

(۱) بو كوندەگى كوز آلدەمزدە طورغان كىچى تركلارنىڭ حاللىرى ، ياشرون سىياسىلىرى و ياشرون سىياسىتى ، جىدى حرىكلارنى سايبەسىندە بتون دىنيانى خىرتىڭ قالدۇرلۇق اش قىلۇپ مقصود . لىرىنى ايرىشورلارنى بوڭا آچق بىر دىلدار .

باطرىچىلىق قىلە آلماووينە سبب بولەدر . چونكى آنلار بىر اشنىڭ گوزل بولۇپنى حس ايدو ايله ، عمل ايدوب قارامىنچە آدملىر آراسىنىڭ فاش ايدوب بىبارەلرە آخردە شول اشنى عملا وجودكە چىقارە آلماي عاجز قالەلر . بىر اشنى فعلا و عملا فائىدەلى صورتىدە مىدانغى چىرلار ايدوچى اول اشنىڭ گوزل و فائىدەلى بولۇپنىڭ يىتمى ، بلكە اول اشنى تمام وجودكە چىقارە آلورلۇق قوت و كوچىڭ بارمى ؟ - شونى اويلاغاننىڭ سوڭىنىڭ غنى فاش ايدىرگە تىوشىلدىر . يوغارىدە ايتولگانچە شىرتىنىڭ قىد ايدوچىلار كوبر وقتىدە بىر اشنىڭ كوركام ايكاننى بىلگىچە اشلاب قارامى فاش ايدەلرە آخرىدە عملگە قويە آلمىنچە اشلىرى يولە قالەدر .

بعضلار كوبر وقتىدە جىرىدەلرە اسى يازلۇپنى لىت كوروب شونىڭ ايله اكتفاء ايلەر . اكر صاحبلارنى ياشرون صورتىدە سعى و اجتهاد ايدوب اش تمام بولغاندىن سوڭىنىڭ افتخار ايدوگە صبر ايتسەلر ، بعض اشلىرى عملا مىدانغى چىرلارغەدە قابل بولەدر . دىمىك : افتخار ايدونى ياراتسەڭدە اش تمام بولغانقە كىرەك بولە ، سوز بىرلەگە بىن شولاي ايتەك من دىە اشلاى آلمىنچە قىل قال ايلهگە قالورغە ياراماز . بىر اشنى فعلىتكە چىقماى فاش ايدو باشقەلارنىڭ حسد ايدووينەدە سبب بولوب ، قىدىنى ضعيفلندىرە و وقتىنى فائىدەسىز نزاعلار ايله اوتكارگە سبب بولەدر .

اكر بىز اشنى طاع كىبى زور ايتوب فاش ايتماىگە ياشرون صورتىدە ، كافى درجەدە اشلاب نىگىزنى فاتى طاش اوستىنىڭ بىنا قىلغاننىڭ سوڭىنىڭ مىدانغى چىرلاروب كورستسەك بىز اشلىرىمىز كامىل بولور ، نزاع زىجاللارغە سبب بولماز ايدى . بو طوغرىدە حديث مائورودە باردىر .

لكن بزم اكثر يازوچيلرمز آراسنده كوڭلىنه بر جريده نشر ايدو، ياكه كتاب تاليف قىلو خطور ايتسه آخرنى اويلامازدن شايع ايتمك عادت حكمنه كيچمشدر. اشنى نيگنر اوستنه بنا قىلامازدن بدل، شرطلرنى، اعلان ده ايدو در.

قوه قلميه وقوه ماليه چىنى تيكشروب طورماي شروع ايدو سببلى اشى كوب دوام ايتو آلماي غزتهسى توقتارغه مجبور اوله در. جرين سينك نشر ايدلماي، اوچوچيلرنك رغبت حاصل قىلماوارنى كوروب اوچوچيلرنى شلته ايدو، علمك تدرينى بلمايلر، نادانلر ديه در.

نفسنى آدملرگه افاده گه وقى قىلغان يازوچيغنه واجب و تيوشلى بولغان نرسه: اوچوچيلرنى نيچوك ايدوب اوقورغه اوكراتورگه، آنلرنك علمگه رغبتلرنى آرتررغه يول ايزلاو بولورغه كيرهك. بوده آنلر ايچون فأيدهلى و ترشووئى ينگل بولغان معلوماتلرنى يازو ايله بواور. شول يول ايله اشنى آلوب بارغان يازوچى، ملتينه آچولانورغه، قامنى توقتاتورغه مجبور اولماز.

بزم يخشى يازوچيلرمز عالملمز، «ملت، علم علما تدرينى بىلماي؛ شرنك ايچون آنلرغه يازوب طوروى عبث!» ديه تاليف و تحريردن قلملرنى چيكه لر. برر كتاب تاليف و بر جريده نشر ايدوب ملتك رغبتنى كورماسه پاره قازنه آلماسه كوڭلى صونه در. حقيقى يازوچيغنه بويله ايدرگه تيوش توگل. بلكه تحرير اسلوبينك گوزاللى، يازامش نرسه سينك فأيدهلى اولوى ايله اوچوچيلرنى اوقورغه عادتلندررگه تيوشليدر. آقربىلاب آنلرنك قوللر لرنندن يتاكب علمگه رغبتلنرمه ايدر. اوچوچيلرنك نه درجه ده ايدكنى بىلماي، آنلرنك احوال روچيه

خليفه لكنى آلانندن صوك عباسيلرنك سر ياشرولرى سياستلرنندن ايدى. آلارده جاسوسلق شايع اولوب دولت تختينه شونك ايله گنه ايرشديلر. علويلرنك دولت امويه هم عباسيه ده مغلوب بولولرينه برنچى سببلرى سر ياشرماو لريدو. آنلر كتم سياستينه ايارماي على ابن ابى طالب (رضى الله عنه) نك فعالينه ايارديلر. چونكه اول اش ياشرونى كچكندك ديه بيلوب كوڭلىنه كىلگان نرسه لرنى اظهار ايدو، شوندىن دشمانلرى فائده لنوب فارشى طورهلر ايدى. بوكوزنگى بتون دنيا دولتلر ييك ياشرون سياستلرى باردر. ۱۸۷۰ سنه ده آلمانلر ايله فرانسولر آراسنده بولغان محاربه ده فرانسوز لرنك مغلوب بولولر ييك الك زور سببى بسمارق نك ياشرون حيله و سياستى، فرانسولرنك قچقروب دشمانلرنى استخفاف ايدوب سرلرنى صافلاماولريدر. بسمارق بو وقتده ياشرون صورتده آنلرنك سرلرينه مطلع بوله ايدى. (ياكارق بولغان ياپون و روس محاربه سنده بومسئله عينى ايله واقع اولدى).

يازوچيلر هم مخترعار.

سياستنى قوى! انسانلرنك باشقه اشلرينه قارا! چونكه باشقه اشلر هم شولاي سوزدن بيگرهك عملگه محتاج بوله در. براو بر كتاب تاليف ايدوگه قصد ايتسه، اگر جدى اش صاحى اهل علمدن بولسه اول كتابك درسى تاليفنى ايله مشغول اولوب كتابنى تمام قىلماي خبرنى نشر ايتماز. فقط بر حال اقتضا قىلسه، ياليسه استعانت طريقى ايله براوگه مراجعت ايدرگه طرغرى كىلسه گنه شونلرغه بيلدر. كتابنى باشلا بده تمام ايدو آلماسه اشى ياشرون بولو سببلى خلق آراسنده اوياتلى بولماز.

اشکه، ثباتکه، اشدن یا القماوغه اوگراتورگه هم شول عادتکه اوگراتوب تربیه ایدرگه تیوشلی بولادر. تاکه آنلر خاطرلرینه کیدلگان نرسه لر ننگ سبب لرینی بیلمای، میدانته چغه چقنی تیکشر مای طوروب فاش ایدوب قوری سوز برله گنه و قتلرینی اوتکاره طورغان بولماسونلر! بزننگ بو کونده گی طورمشمز اشدن دگل، بلکه قوری سوزلردن «بن شویله ایتهم، بن بویله قیلهم» دیب یورودن گنه عبارتدر، بز صبر، ثبات و کتمان برله مشغول بولوب اشکه جدی کرشکان صورتده گنه مشقتمزنگ یمش لرینی، اوز مزنگ اجتهاد و درجه مز قدری شی آلورمز، شول وقتده غنه چن مقصدلر مزغه ایرشوب اشلر مزنی ترقی ایتدرمز. مترجم: م. غفوری.

تاریخ العلوم

(باشی کچن سنه ۲۴ نچی نومیرده)

کلبیه فرقه سی.

سقراطذک شاگردلردن انتیشینیوس اسملی ذات، شجاعته، شدت و مصیبتلرینی تحمل گه اوگرتیه طورغان قاعدهلرینی پک سویه و آنلرینی اوقوب شادلانه ایدی. اوشبو ذات معلملری وفات ایتدکن صوگره یونان لغتده اسمی آق ات هیکی معناسده اولان اورنک بر مدرسه و جمعیت تأسیس ایتدی. اوشبوسیبیدن بو جمعیت ار بایینه کلبیین فرقه سی اسمی ویرلدی (۱). فیلسوف

(۱) بعضیلر بونلرنگ معیشتی ات معیشتی کبی پس اولدیغندن کلبیه فرقه سی دینادی دیبشلردر.

سندن خبرسز اولوب یازلغان بر اثر ایچون آنلرینی شلته قیلورغه تیوش توگلدر. بویازو چیلرنگ بویله ملندن شکایت ایدوب کنه طورو لرینه سبب: علم سرمایه سینک آزلی ایل، اشکه عادتلمای، خدمتی اداره قیلغان وقتده عمل لرینی علم نیگزینه بناء قیلمای، باشلاغان اشنگ ماتورلغینی غنه کوروب، آدملردن ماتتالو برله اکتفا ایدونی نیت ایدودن کیله در. آنلر وهملرنجه اولگی صحیفه مطبوعات عالمینه چغو ایله آدملرنگ اقبال و رغبتی آرتور، مشتری کوب بولوب پاره ده یخمو رکبی آغار دیه ظن ایلرلر. قلملرندن چققان برنچی سوزلریننگ فائده سنی کورماسه لر، کوب بارمای اشدن توقتاب یارلی اوقوچیلرغه ضرر غنه ایده لر. اوزیننگ اشنی آله بیمارک ایچون علم بولینه کرمای، باشقه ار ایله سوگشو بولینه کره لر. بو اورنده بزگه اش و اختراع صاحب لرینی اعتبارغه آلورغه تیوشلی بولادر. آنلر اوزلر ینگ معملارنده پک یاشرون صورتده بر نرسه نی اختراع ایدهلرده صوکنده آنی اعلان ایدهلر. اگر اختراع قیلغان اشلری زور و فایدلی بولسه آدملر آنی تقریض ایدهلر، تاریخ ابدی اسملری قالدر. اگر اختراع قیلماسدن مقدم اعلان قیلوبده قیلغان اشنی نچار بولسه مدح اورنینه ذم گنه ایشنه در. کوکلینه بر اختراع یا بر فکر جدید توشو ایله خبرنی نشرگه آشو چیلرنگ اشلری کوب وقتده تمام بولهای یولده قاله، بتون عالمگه کولکی بولادر. الحاصل سرلرینی کتم قیلو اول ایرنگ جوهر وچن اش اهلی ایدیکنی بیلدره در. سرنی صاقلمای طورغان انسانلرده خیر بولهایدر.

بالالرینی اشکه اوگراتوب تربیه ایدو. ایندی بزگه و ایدهلر بولغانی بالالرمزنی

اوسمش وشول یرنه تحصیل علم ایتدکن صوگره مصر کاهنلرنده، فنیکه لیلرده، کلدانیلرده علمنی اتقان وتکمیل ایلامشدر. شویله که آنلرده علم الفلک، علم المساحة، علم الموسيقى، علم الحساب وباشقه علملرنی تحصیل ایلامشدر. صوگره ایتالیا شهرلرینه کیدوب کروتونا اسملی شهرده بر جمعیت ومدرسه تأسیس ایلامشدر. اربابی بو جمعیتکه ایتالیانی جمعیتی واوزلرینه ده ایتالیانی حزبی اسمنی ویرمشلدر. فیثاغورس مذکور مدرسه ده کوب شاگرد جمع ایدوب شاگردلرینی بری خصوصی دیگرری عمومی اولمق اوزره ایکی گه بولممشدر. خصوصی شاگردلر: (بونلرغه اکرواتیکی یاخود فیثاغورسین دیمشدر) اولده ۶۰۰ عدد شاگرد اولوب گویا هر شی آرالرنده اورتاق کبی شرکت اوزرنده معیشت ایدرلر ودرس اوقورلر ومعلملرینه هیچ بر وقتده کورنماسلر بلکه کوندز درسارینی تکرار ایدرلر کیچ معلملری فارشوسینه کلورلر، معلمده آنلرغه کورنمیچه بر پرده آردنده اوطورر و اوشبو پرده آرتندن درس ویرر اولممشدر.

شاگردلر بش سنه گه قدر یالکیز درس تگلارلر بر سوز اولسون ایتماسلر ایدی. اول علم اریتماتیکی (علم الاعداد) صوگره علم الموسيقى، علم الهندسه و آخوده ایکی قسمی (نظریه عملیه) ایله فلسفه اوقورلر ایدی. عملیه قسمی وصایا وشرائع، اولکارگه یومشاقلی، آتا آناغه حرمت، قانونلرنی حفظ، عفت، قوت، شجاعت کبیلرنی تعلیمینی مشتمل ایدی. شاگردلر فیلسوفنگ تعلیماتنی گویا وحی آلیی کبی قبول ایدرلر و آنک سوزینی هر اورنده دلیل ایدر اوامشلردر. عمومی شاگردلر: (بونلرغه اکروماتیکیه دیمشدر) بونلر جملاسینه کروب درس اوقورغه هر کمگه رخصت اولممشدر.

تعلیماتنده «فضیلت یالکیز اوزی انساننگ سعادتنده کفایت ایدر دیور ایدی». اوشبو سببدن بو فیلسوف فصاحت، منطق، طبیعیات علملرینی تماماً ترک ایدوب یالکیز علم آداب ایله گنه مشغول اولمش وشول علمگه گنه رعایت ایدر اولممشدر. کیوم کیماز یالکیز بر نجس قماش ایله اورتلور، بر تایاق ایله یالکیز بر خورجینگه مالک اولور اولممشدر. «دیوجینس» اسملی شاگردی اوشبو مسلکده افراط ایتمشدر. ایتیشینوس وفات ایتدکن صوگره شاگردلرندن اولان زینون میغاریگه واروب استیلیفون وباشقه حکمیلردن اون سنه قدر علم اوگردکن «اسطوانی فرقه سنی» تأسیس ایتدی (۲). اسطوانیلرننگ تعلیماتنده: «انسان ایچون طبیعتنگ مقتضاسینه کوره معیشت ایتک، حکم عقلی وقانون عمومی گه مخالف اولان نرسه لرنی اشلامک لازمدر. هر کم بر فضیلت که تمسک ایدوب آکا مترتب اوله چق فائده ایله مستفید اولمق، اول فضیلت که تمسکده قاتی مشقتلرگه یولقنسه ده راحتلنوب تحیل ایتک لازمدر. صالح اولغان شیده فائده اولماز. زیرا گناهنی موجب اولغان شید فائده متصور دگلدر. هیچ بر شید هواسنی شهوات ایله تزیین خیردن صانالماز. زیرا شهوات انساننی تدنیس ایدر. حکیم اولان کیمسه هیچ نرسه دن قورقماز. حکیم زینت سومز، فخر وعار حکیم قاشنده برابردر» دینلور اولممشدر.

ایتالیانی حزبی

میلاددن ۵۶۴ سنه مقدم سامو جزیره سنه مشهور فیلسوف یونانی فیثاغورس دنیاغه کلوب (۲) زینون عمودلری کوب اولان بر ایوانده طوروب درس ایتدکن بونلرغه اسطوانی فرقه سی دینلمشدر.

ايدر بلکه آنلرنى آهلر ديو باطل فکرده بولنور؛ شمس، قمر و باشقه کوبلر حياتنڭ اصلى اولان هواى رقيق نڭ اورتاسنده اولدقلرندن دخى آهلردر زعم باطلنده اولمشدر .

فيثاغورس وفات ايتدکدن سوکوره شا کرد لرى برى آردندن برى نائى اولوب کلمشدر و اڭ آخردن تيدالکروت يونانى نائى اولوب جمعيت فيثاغورسيه گه ختام ويرمشدر. شويله ايسه ده شا کردلرى هر تورلى شهرلرگه نارالوب فلسفياتنى تاراتمشلر وشول شا کردلر هيرقليسيه، الياتيکيه، بيرهوتيه، ابيقوريه اسلر ايله دورت که بولنمشلردر. (آخري وار) ع. سعيدوف «بخارا»

مکتب و مدرسهلره نظارت

قریم اداره روحانيهسى، قریمده موجود دينى مکتب و مدرسهلر ايچون مخصوص پرو-گراملر، اصول و نظاملر توزوب نشر ايتمش بوندن سوڭ مکتب و مدرسهلر اوشبو پروگرامه تابع طوتولنه چغنى اعلان ايلامشدر. مذکور پروگرامده احتمال که فصوللر اولور، فقط بو قدرينه ده چوق شکر ايتمک لازم کلور.

معتبر «ترجمان» غزتهسندن اقتباساً مذکور پروگرام صورتنى اوشبو يرده عينا نقل ايتمکنى مناسب کوردک :

قریمده موجود دينى مکتبلرده اجراسى لازم کوريلن اصول و نظامات

- (۱) مکتبلر قواعد صحيه يه تطبيق ايدلسون.
- (۲) مکتبلره خواهه دن ماعدا اقتضاسنه کوره معاون نصب اولنسون .

بولنر ايماکيوس (اکلپيندوس کيسه ديمش) اسلى اورنده جيلورلر فيثاغورس هر کمڭ حالينه مناسب درسلر و برر اولمشدر. فيثاغورس اڭ اول حکيم لقبندن منعلانوب فيلسوف لقبى ايله مقلب اولمشدر.

فيلسوف هيئت، هندسه علملرينه ماهر ايدى. اخلاق و آداب فنلرى ايله وجه نافع اوزرنه شغللنور «حکمت اول العلوم» ديه اعتقاد ايدر، شا کرد واصحابى ايله شرکت اوزرنده معيشت ايدر، عالمنڭ روح و ادراكى اولديغنى، اوشبو دولاب عظيمنڭ روحى اثير اولوب آدم و باشقه حيوانلرنڭ ارواح جزئيه لرى اوشبو اثيردن اولديغنى، ارواح ابدى اولوب دائما سرعت اوزرنده هواده سيرايتديکنى سوکوره بر جسمگه طوغرى کيلوب کردکنى، انسان جسد ندى چقدقندن سوکوره حيوان، بالق و قوش کيلرنڭ جسدينه کرديکنى، اوشبونڭ ايچون بر چين اولدر مکنڭ گناهسى آدم اولدر و نڭ گناهسى ايله برابر اولديغنى اعتقاد ايدر اولمشدر. فيلسوف مثلث قائم الزاويه نڭ و ترينڭ مربعسى مجموع ضلعين نڭ مربعينه مساوى اولديغنى اثبات ايدر، جميع اشيا نڭ اصل اولى واحد اولديغنى، واحد دن اعداد، اعداد دن نقطه لر، نقطه لردن خطلر، خطلردن سطحلر، سطحلر دن جيسلر، جيسلردن عناصر اربعه (نار، هوا، ماء، تراب) چيقديغنى و آنلردن عالمنڭ ترکبنى، عالمنه هيچ بر شينڭ بتميه چکنى بلکه بر حالتدن ايکنچى حالتکه گنه اوزگارديکنى، ير نڭ کره اولديغنى، يرنى چلغاغان هوانڭ قانى حرکت واضطرابده اولماوى يرده اولغان حيوانلرنڭ اولمکينه، بالعکس کوک هواسينڭ نهايت رقيق اولوب دائما قانى حرکت واضطرابده اولمقى کوکده گى ارواح صاحبليز نڭ ابدى اولمقينه سبب اولديغنى زعم

دوخونی پراولنیه دن انتخابله شایان قبول کوریلوب ترتیب ایلدیکی پروگرامه موجبی اوقودلسون . (۱۲) ابتدائی مکتبلرده روسچه اوقلمیور .

طاوریچسکی غوبرناده موجود دینی مدرسهلرده اجراسی لازم کوریلن اصول و نظامات اصلاحیه

- (۱) مدرسهلر قواعد صحیه به تطبیق اولنسون .
- (۲) مدرسهلرده عمومی بر مطبخ اولوب کافه طلبه نك ماء کولات و مشروباتی آنه طبخ اولنوب هر اوطه لره آندن تقسیم اولنسون .
- (۳) مدرسه نك هیئت تدریسیه سی بر مدرس ایله ایجابی مقداری معاونلردن تشکیل اولنسون . اوشبو معاونلری مدرس افندی انتخاب ایدوب دوخونی پراولنیه طرفندن امتحانله و اخلاقی تفتیش ایله تصدیق اولنمق شرط قلنسون .
- (۴) مدرسه نك هر بر اوطه سنده برر رئیس مدرس طرفندن نصب اولنوب هر اوطه رئیس کندی اوطه سنده بولنان طلبه نك درس مطالعه لرینه و حسن اخلاقه و قصورلرینه نظارت ایدهرک اقتضاء حالده ممیزه اخبار و بو واسطه ایله مدرس و معلملره بلدیریلوب مذکور طلبه نك اصلاحنه سعی و غیرت اولنسون .
- (۵) هر مدرسه ده مدرس افندی معاونلریله بالاستشاره عموم طلبه یه و مدرسه احوالنه نظارت ایچون بر ممیز نصب و تعیین ایدوب مذکور مبصرک وظائفی نه لردن عبارت اوله جغنی معاونلره بالاتفاق لازم تعالیمات تحریر اولنوب امضالریله تصدیق و اعطا اولنسون .
- (۶) عموم مدرسهلرده تعلیم و تعلم اصولی بر طرز اوزره اولوب دوخونی پراولنیه طرفندن مقبول کوریلوب تصدیق اولنمش پروگرامه موجبی درس لر اوقولسون .

(۳) مکتبلرده خواجه و معلملرک اوقوتد قلیینه و حسن تربیه لرینه نظارت ایچون جامع خدامنک ریاستی دوخونی پراولنیه طرفندن تعیین اولنوب مذکور ناظر مکتب معلملرینک احوال و حرکتلرینک لازم کورلدیکنی دوخونی پراولنیه یه عرض و اخبار ایلسون .

(۴) مکتبلره قبول اولنه جق یدی یاشندن نقصان اولمه مق شرطیله تحصیل مدتی دورت سنه قلنسون .

(۵) بزر سنه مکتبده تحصیل سکر ماه اولوب تعطیل اولنه جق دوخونی پراولنیه طرفندن رسماً تعیین اولنان ممتحن حضورنده عمومی امتحانی اجرا اولنوب یوقاری درسه کچمیه صلاحیتی اولوب اولدیغی تقدیر و دفتره قید اولنسون .

(۶) مکتبلرده صبیان بر قباحتمندن و یاخرد نکاسلندن ناشی تادیبی و یا تکدیری لازم کورلنک دوکمک و یا خورلامق طریقله اولمیوب صبیانک احوالنه نظرله تادیب و یا تکدیر اولنسون .

(۷) مکتبده خواجه لر و معلملر صبیانک حسن اخلاق و تربیه سنه غایت دقت ایدوب طهارت و نظافتنه و نماز قلدرمیه اهتمام ایتسون .

(۸) مکتبلرده اصول بر طرز اوزره اولوب، اصول جدید حروفات و رهبرلر ایله اوقودیلوب صبیانک تسهیل تعلیمنه دقت اولنسون .

(۹) مکتبلرده تحصیل مدتی تکمیل ایدن صبیانک استحقاقنه کوره خواجه لر طرفندن شهادت نامه اعطاء ایدلسون .

(۱۰) مکتبلرده قرآن کریم، تجوید و تجویب تطبیقا قرآن کریم قرآننه غایت دقت اولنسون . حسن خط املا لازمی کبی اوقودلسون . ترکی علم حال ، عبادات و اعتقادات قسملریله ، حساب و تاریخ ترکی اسلامی و مفردات فارسی اوقولسون .

(۱۱) مکتبلرده اوقوناچاق درس لر و کتابلر

و خلاف ادب حرکاتده بولنمق و کافه انواعيله مسکرات بولندرمق و یا ایچمک و یا خود خار جدن مسکرات کلمک و قمار بولنسون و کرک بولنسون انواع لعبیات قطعياً ممنوع قلنسون .

(۱۴) بالاده کوستریلن ماده خلاف حرکاتده طلبه بولنورسه قباحتنه کوره تأدیب و یا تکدیبر و یا خود مدرسه دن طرد ایلمک جزالریه مدرس و معلملر و ممیزدخی داخل اولدیغی اتفاق و یا اکثر آرا ایله اجرا اولنسون .

(۱۵) اکر بالاده کی ماده مدرس و معلملردن خلاف حرکاتده بولنان کوریلورسه مدرسک و یا معلملرک اخباریله بالتفتیش ۱۴ نچی نومورده کوزیلن جزالردوخونی پراولنیه طرفندن آنلره اجرا اولنسون .

(۱۶) مدرسه ده مویئات درسلی و حسن خط و املا صحیح علم صرفی، علم نحو، علم اخلاق، علم آداب، علم منطق، علم بلاغت، علم بدیع، علم تاریخ اسلام عربی، قواعد فارسی، علم عقائد و کلام، علم حدیث، اصول حدیث، علم فلسفه اسلامیة، علم فرائض عروض تحصیل اولنسون .

(۱۷) بالاده تحصیلی لازم کوریلن علوم و فنوندن هانکی کتابلر تدریس اولنه جق و کونده نه مقدار و هانکیلرینی مدرس و هانکیلرینی معلملر تدریس ایده جک دوخونی پراولنیه دن بالتحقیق و القبول کوستردیکی پروغرا مهسی موجب اوقودلسون .

(۱۸) مدرس اولسون معلملر اولسون اوقوتدیغی فنلرینک متنن طلبه یه حفظ و ضبط ایتدیروب طلبلر کندی آرالرنده و یا خود استاذارینه نکللرینک لسان عربی اوزره قونشوب بر مقدار لسان عربی یه مهارسه کسب ایتدریمه سعی و غیرت ایدلسون .

(۸) عموم مدرسلر دوخونی پراولنیه ولایت و تصرفنده بولنوب مدرس و یا معاونلردن نکاسلا و یا تعندا وظیفه سنده قصور و یا خود دینی یا دنیوی و یا اخلاقی قباحتی تحقیق ایلدکله عزل و طرد ایتمک و یا انتخاب ایله کوستریلن کیمسه یی اصولی دائره سنده تصدیق ایلمک پراولنیه اداره سنده اولسون .

(۹) مدرسه یه قبول اولنه جق طلبه نک یاشی اون ایکی دن نقصان اولمامق و کندسیی امراض ساریه دن پاک اولمق و تحصیل مکتبی تمام ایدن اولمق شرطیله بالامتحان قبول اولنسون .

(۱۰) بهره نه مدرسه ده سنه نک اکثرنده طلبه تحصیلده بولنوب تعطیل ایچون دوخونی پراولنیه نک رخصت رسمیه سی ایله تعیین اولنان ممتحن افندیلر حضورنده امتحانلری اجراء و بر طرفندن دیکر فنه ارتقایه صلاحیت قزانوب قزانمقلری دفتره اسم و شهرتیله قید اولنسون .

(۱۱) هر طلبه کندندن سن و فنیچه یوقاری اولان طلبه یاننده ادیبانه حرکت ایتمک ؛ اقران و امثالیله دخی هر دائم حسن معامله ده بولنوب بری دیکرینه فنا کلام سویلمک و یا دوکشمک قطعياً ممنوع قلنسون .

(۱۲) طلبلر صلوات خمسه یی جامعده اداء ایدوب هر کون تعیین اولنان وقتده یاتوب قالمق و هر کون مدرس و یا معلم اوکنده درسده بولنمق و مدرسدن رخصتسز خارجه کیتیمک، ایجابی حالته ممیز واسطه سیاه مدرسدن ویرلن مساعده مقدارندن زیاده قالمامق و مدرس بولنمدیغی تقدیرده کنه معلم و ناظر رخصتیله مساعده قلنمق جائز کورلسون .

(۱۳) طلبه بر خدمتله سائر اوطه یه واردیغند خدمتنک خارجنده اوطورمق و قونشمق، مدرسه ایچر وسنده آ کلاشیلور درجه دن زیاده باغرمق

سايه‌سنده در، كه آمريكا خاتون قزلى اخلاق و تربيه چهنجه غايت يونغارى بر درجه ده بولونمقده درلر. شول اوقو سايه‌سنده در، كه آمريكا خاتون قزلى سودا، هنر، صنايع نك هر شعبه‌سنده خدمت ايتديكلرى كى، حكومت مأموريتلارنده، خلق خدمتلارنده بولنوب، اوز وظيفه‌لر ينى غايت مكمل صورته اوده مكمل درلر.

آمرىقاد قزلىغە مخصوص دارالفنونلارنىڭ (مشهورلرى: ۱) بوستون شېرى «ۋەللەسلى»، (۲) فيلادلفى شېرى ياننك «برون ماور»، (۳) ماسا-جويزت ايالتنك «نورد هامتون» شېرنك «اسميت» (هم ۴) هودسون كولى بوينده غى «ۋاسسار» دارالفنونلر يدر.

اوللرى آمريكا دارالفنونلارنده ايرلر ايله قزلى عموميتله برلككه اوقومقده بولونمشلردر. صكره «شيقاغو» دارالفنونينىڭ مديرى «هارنەر» بو اصولنى بتررگه تلاب قزلىنى آيروم بنالرده اوقتورغە باشلاغان. لکن قزلى بوگا شدنلى صورنده قارشو كيلوب، هارنەر نك فكر ينى تيزگنه ميدانغه چغار تمام شلردر. شونك ايله برابر، باشقه دارالفنونلارنىڭ مديرلر يده «هارنەر» نك فكر ينى موافق طابوب، شوگاطر يشد قزلىنن نهايت قزلىنى ايرلردن آيروم بنالرغه كوچوروب اوقوتمغه باشلامشلردر. اوقولغان درسلىر، درسلىرى اوقوتوچى پروفيسورلر ايرلر وقزلىر ايچونده بارى بر اولوب تيك درسخانه لرى گنه آيرومدر.

آمرىقاليلر، قزلى نك دارالفنونلارده قونوب اوقولرىنى آرتوغراق كوره لىر. لىلى قسمى (پانسيونى) بولماغان دارالفنونلارده اوقوچيلر لىلى قسمى بولغانلر ينه نسبتە غايت آذر، هم لىلى قسمى بولماغانلرى اعتبارده دگلدر.

(۱۹) مدرس ومعلملر هر كون طلبه لره درسلىرنن استفسار ايدوب طلبه لرى دخى كندىلرنن سؤال واستفساره سربستى مساعده ايدلسون.

(۲۰) طلبه مدرس بالاده كى علوم وفنونى تكميل ايلمك اون دورت سنه طرفنده تعديد اولنوب طلبه نك تكميل فنون ايلديكنه دائر استحقاقنه و صلاحيتنه نظرا مدرس طرفندن اجازت نامه اعطاء قلسون.

(۲۱) مدرس لارده هر برينه روسجه اشقولا منسترسكى اولسون، زيمسكى اولسون تشكيل اولنوب مدرسده كى طلبه دن منطق فننه مباشرت ايلديكنن اعتباراً روسجه اشقولايه دخى دوام ايدوب روسجه اوقومه سنه سعى وغيرت اولنسون.

آمرىقاد قزلىغە مخصوص دارالفنونلار

اوقو جهتى آمرىقاد فوق العاده آلمه كيتكان. بونده هر كيم اوقى. ايرلرده، قزلىده بر برندن اصلا قالمينجه اوقيلر. بونده بالالرده اوقى، قارتلر وقارچقلىده اوقى. هر قايسينىڭ اوزلرينه مخصوص درسخانه لرى، تعليم باغچه لرى، موزى لرى وسائر هر نوع تعليم خانه لرى بار.

آمرىقاد قزلى نك اوزلرينه مخصوص ايكى يوزدن آرتق عالي مکتبلر موجود اولوب، بونلرده ايكى مكدن آرتق پروفيسورلر درس ويرمك ايله مشغوللردر. آمرىقانك پك كوب مکتبلرنده قزلى ايرلر ايله برلككه اوقيلر. شول اوقو

كورر ايچون آمريقاغە وارمىش اولان فرانسە محررلردىن «لوئى مادلەن» اسميت ھەم ۋەللەسلى دارالفنونلارنى شويىلە تەريف ايتەدر:

«بونلارنىڭ مىثللىرى اوروپادە ھېچ يەردە تابولماز. بونلار دارالفنون دىگەن، بىلكە علم ومعرفة زاۋودلاريدىر. ۋەللەسلى دارالفنونى باغچە سىنىڭ اوزونلىقى آلتى ساعەتكە يولدىر. باغچەنىڭ تورلى يېرىدە مۇخسوس سرائىلر (دۋا-رىسلر)، غايەت بىيوك فنون دائىرەلىرى (نااۋچنى قاينىتىلر)، رصد خانەلەر، ھىئەت، ھىكمت، كىمىيا آلتىلىرى وار. ھىئەت آلتىلىرى ۋاشىنختون رصد خانەسىنىكىدىن بەردە كەم توگىل. باغچەنىڭ بىر طرفىدە موزىقە خانە وار. آندە كەڭ مەكەمل پىيانولاردىن باشلاپ كەڭ عادى دومبرالرغە قەدر ھەر تورلى موزىقە آلتىلىرى جىولمىش؛ شۇندوق موزىقە كەتبخانەسى وار. باغچەنىڭ اورتەسىدە فوق العادە مەكەمل ومزىن كەتبخانە بناسى موجود. بونى سالغان وقتدە، اوزىنىڭ كۆب ھەم زور خىراتلىرى ايله مشهور «فارىنجى» گە مارجەت ايتەشلەر. مىلياردلر صاحىبى «فارىنجى» اعانە صوراب كىلوچىلەرگە:

«پەك گۈزل. سىز اوزۇڭىز ۲۵۰ مەڭ سوم تابۇڭىز، سىڭرە مىندە شول مەقدار بىررەن «دېمىش. ھالبۇكە، بىر سەنە سىڭرە، بوگۇچىولغان اعانەنىڭ مەقدارى كوتكەندىن كۆب مرتبە آرتق اولوب، بىر مىليون بىكى يوزمەڭ سومغە يەتمىش وشول مەقدار آقچە ايله ۋەللەسلى دارالفنونىنىڭ كەتبخانەسى بنا قىلىنمىشدر.

ۋەللەسلى دارالفنونى دائىرەسىدە آلتەمىش قەدر بىيوك سرائىلر (دۋارىسلر) موجود اولوب، بونلارنىڭ جەملەسىدە شول بىر دارالفنوننىڭ شەبە-لر، فنون وعمىلىتخانەلر يەردىر.

باشقە دارالفنونلاردا زورلىق ھەم مەكەملەك

آمريقادە دارالفنونلارنىڭ كۆپلىكى خەسسىيەتلىك آدمىلر طرفىدىن بىرلىككەن اعانەلەر ايله وجودكە كەلمىشدر. مىثلا: ۱۸۷۱ نچى يىلىدە «دېوران» اسمىلى بىر آمريقالى اوزىنىڭ بىردىن بىر اوغلىنى بوغالتقاچ بار بايلىقىنى آمريقا قىزلىرى آرسەندە تەخسىل عالى نىشر قىلغۇغە اعانە ايتىمىش وبو اعانە بىر مىليون بىش يوز مەڭ سومدىن عبارت بولونمىشدر. بوستون ياندىدە «ۋەللەسلى» دارالفنونى اوشبو اعانە آقچەسى ايله و «نوردھامتون» شەرنەگى «اسميت» دارالفنونى «صوفىيە اسميت» اسمىلى بىر خانم طرفىدىن ھەدىە ايدەلگەن بىدى يوز مەڭ سوم اعانە ايله تاسسىس ايدەلمىشدر.

آمريقالىلارنىڭ اوز ايتىلارنى قاراغاندە، قىزلىرى اوقتۇدىن باش مقصودلرى: وطنغە فائىلى آنالر، ھەر غوراز دانقەلر يەتتىشدرودر.

آمريقالىلار، بەئىز وقت وصىت ووقف قىلۇچىلارنىڭ شەرطلەرنە پەك رعائەت قىلىمىلر.

مىثلا: بىدى يوز مەڭ اعانە بىر وچى صوفىيە اسميت خانم: «مىنىم آقچەم ايله سالنە چىق دارالفنونى خەرىستىيان دىنى ايچون فائىلى كىشىلر يەتتىشدر وگە خەدمەت ايدىلسون» دېمىشدر. آمريقالىلر بونىڭ وصىتىنى مەم المەنۇنىيە قەبول ايتسەلر، شەرطلەرنىڭ بىرىنە كىتىرىلۇپ بىنە كۆب اھمىيەت بىرمىلر. بىلكە خەلقغە، وطنغە نىچەك فائىلى شولاي ايتارگە طرىشەلر. مىثلا: شول آقچەغە سالنغان «اسميت» دارالفنونى دىنارنىڭ كەڭ بىيوك، كەڭ مەھەم بىر دارالمعارفى ھالەنە كىتىرىلەر ك بونە خەرىستىيان قىزلىرى، ياپون، قىتاي، بورىيات كىبى مچوس قىزلىرىدە بىرلىككە اوقىلر وبونلارنىڭ خەرىستىيان بولۇلرى، خەرىستىيانلىقغە خەدمەت ايتۇلرى وفائىدە تىدىرولرى اصلا شەرط قىلىنمىدەر.

آمريقا جەماھىرەت مەتفەھەسىنىڭ دارالفنونلارنى

اڭ مؤثر بر نرسه؛ صاپ صالقون و یووش هواده ترقی و بایلیق ممکن بولمادیغی کبی اسسی و قوری هواده ده اش کور و چیتن؛ هواسی جلی و بر آز یووشرك بولغان مملکتک طوپراق توزله و اڭ منبت یرلردن سانالا باشلی؛ تجارت و صنعت ترقی اینه، معیشت ایچون چیکللك بولا؛ حفظ صحتک موافقگی سببلی بونک خلق جیولا. فن اهللریزک سوزینه کوره؛ روسیه نڭ حاضر فائده سر یاتقان بعض اورنلرنده شوندی اوزگارش یاسارغه وصالقن سازلقلر اورنینه اڭ منبت طوپراق وجودک کیتررکه ممکن ایکن. بونلرنڭ بری یراق شرق و برسی ده یراق شمال حقدده در.

خط استواگه نه قدر یاقن بولونسه، هوا شول قدر جلی؛ قطبغه نه قدر یاقن بولسه شول قدر صالقون بولا. بو معلوم. فقط هوا نڭ جلی وصالقونلغینه مؤثر دخی بر نرسه بار؛ دیگر آغوی. اسپانیاده قش کونی قار یومی. شوندی جلی. حالبوکه آنڭ ایله بر درجه ده یعنی خط استوادن بر یراقلقده اولان قزالی طرفلرنده قش کونی فوق العاده صوقلر بولا. ترکستانده جای فوق العاده اسسی و قوری بولغانده اسپانیاده بر آز صالقنراق بولادر. بونڭ سببلی اسپانیا یانندن اوتمکن اولان دیگر آغوی در. معلوم درکه؛ دیگر صوی خط استوا طرفندن جلینوب شمالگه طابا و آنده غی صوق صو جنوبک طابا آقمقده در. شوشی جلی آغو قایسی مملکت ساحلندن اوتسه شول مملکتک جلیلیق ایله بر آز یووشلك بیره؛ شول سببلی بو مملکت هواسی بیک یاخشیلانوب آشلق و اولان اوسوگه فوق العاده اوڭغایلی بولادر. حاضرگی ساخالین و پریامورسکی قرای اورنبورغ ایله بر درجه ده. حالبوکه بونده پک

جهتجه و هله سلی دارالفنونندن کوب قالشمیلر. ایشته آمریقاده قزلرغه مخصوص تحصیل عالی شول درجه گه یتمشدر.

عجایب طبیعت

هیچ شبهه یوق؛ زمان اوزگارش ایله دنیا پک اوزگاره. حاضرگی «مصر» بر وقتلر دیگر ایچی ایدی. آنی، صو ایله آغوب کیلگان بالچق تشکیل ایتدی. «آرال» کولی ایله قاسپی دیگر ی طوتاش ایدیلر؛ آیرلایلر، آره لرنده بیوک صحرا پیدا بولدی. قاسپی دیگر ی هنوز بلا کایله نه، خلفلریمز کورر؛ بودیکز عادی بر کول بولوب قالور. قزان یاننده غی بیوک آق بور طاغلی، دیگر آستنده غی بر کچکنه قورتنڭ قابغندن عبارتدر. حاضرگی کوکرك کیوروب طورغان «قزان» بر وقتلرده دیگر چوقوری بولمش. دنیانڭ اوزگارشینه شوندی کوب مثاللر کیترمک ممکن. فن اهلی بوندی اوزگارشلرگه تورلی سببلر کورساته؛ لکن بنم بو مقاله دن مقصودم، بوندی اوزگارشلرنی و آنلرنڭ سببلرن سویلاو توگل، بلکه روسیه ایچون دها مهم ودها تیزرك وجودک چغار و ممکن برلغان ایکنچی بر اوزگارش حقدده سویلیسم کیله. برنجی اوزگارش، فقط طبیعت اشی گنه بولوب خلق آکا قاتناشا آلمادیغنده، صوڭغیسنده خلقنڭ قاتناشی بار؛ آنی خلق یاصی آلا.

بو سویلادیکم، هوا اوزگارو حقدده در. معلوم درکه؛ دنیانڭ اڭ مهم نرسه لرندن بری هوادر. هوا معیشت ایچون، زراعت ایچون

قان ايله گنه « ايسان بولگنز » ديهرك چغوب
 وطنى اولان « اى » بويىدىن غرب طرفينه يوللانمىش
 ايدى .

نه پاراخود و نه پويىزد و حتى آربا يوليىك
 اولمىغان بر زمانده ، يرتقچلرغه باشقه هيچ جان
 اياسى بولمىغان قوي اورمان آراسىدىن ،
 قشلقده تيره قار ، ياز كوني ياقىن صوياروب ،
 جاي بولسه اري چين و كيگاون لردن طالانوب
 يورولر البته ينگل اولمىغاندر .

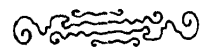
فقط جنای قارت بو چيتنلكلرنىڭ بارينه
 توزوب باراسى يرينه بارمىشدر . بر نيچه يىللىر
 يورگان صوڭ آق ايدىل و چولمان بويلىرىدىن
 يوز بيگلىرچه ديساتين ير و اورمانلرغه خوجه
 بولمىشدر . « جنای ؤولصتى » يا خود « جنای
 توبهسى » ديه آتالغان بويده شمدى ۸ اول
 مسلمان (جنای بالالرى) ۳۵ قدر اول روس
 چيرمىش واردر .

۲

بابالرمزك « ايرته گى ايچون ايشاك قايفرر »
 ديگان برمقاللرى و بونك ايله ايرته گى ايچون
 قايفرمق گويا بر يارامز اش كى كورسانلديگى
 معلومدر .

انصاف و دقت ايله اويلا ب بر جواب
 ويرگز ، كه بتون دنيانى اوزينه ميدان بيلگان ،
 هر تورلى مشقت و محنتلرگه كوكرگنى كيروب
 يورگان قهرمان بابالرمزدن بويله بر سوز
 چيقارمى ؟ ! فرض ايدىلم : جنای قارت آناسىدىن
 اوشبو سوزنى ايشتوب ، كوكلنه بوسوز بيريگوب
 اوسكان بولسون . شول قدر محنتلر چيگوب ،
 شمدى ۴۰ دن آرتق اولنى طويدررغه بتارلك
 يرگه خوجه اولورغه طرشور ايدىمى ؟ آڭا اول
 كونده اول قدر ير نيگه كيروهك ؟ بو آغاچلر ،
 بويىشلر ، بو حيوانلر ، بو قوشلر دنيا بتماسه

صالقن ، يرينده نيچكه آشلق و اولهن اوسمى ،
 فائده سز سازلقرغنه . بونك ده سببى : آنك
 ياندىن ساخالين ايله سبر آرسنكغى ، آرقلىسى
 بر نيچه يوز سازينلىق بوغازدن ، صالقون
 ديگنز صووى آغودر . اگر مهندسلر كورسانكان
 اصول ايله اوشبو بوغاز كوملسه شمالدىن كيلمك
 اولان صو - اوتارگه اورن طابا آلدى ، كيرى
 كيتىك ، آنك اورنينه جنوبدىن ساخالينگه طابا
 كيلوبده ، كيلوب يتماز بورون صالقون
 آغوغه اوچراب ، قارشى طوره آلدى چيتكه
 بورولوب كيتكان جلى صو ، ساخالينگه كيلوب
 يته آلاچق و بتون اوشبو طرفلرنى جليتاچقدر .
 اگر اوشبو اش اشلانسى بتون شرقى سبر
 دنيانك هواسى اك ياخشى ، يرى اك منبت
 ملكيتنه ايلانوب ، بونك حاضرگى آروپادنده
 بايراق ياكى بر ملكت وجودگه كيله چكدر .
 حاضرده روسيه نك شمالنده شوندى بر
 اوزگاراش باشلاندى . بونسى حقنك كيله چكده
 كافى قدر معلومات بيررمز .

« جنای » باباى

و آنك بالالرى

بابالرمزدن « جنای » قارت تخمينا بوندىن
 ۳۰۰ يىللىر مقدم سحر وقتنده طوروب طاماغينى
 طويدرغان صوڭ ، اوستنه ايلانمگان تيريدن يوكه
 مونچالاسى ايله تگلگان طوننى ، باشينه الوغ
 قولاق چيننى كيوب ؛ آرقاسينه قو ، چاقما و باشقه
 سفر اسبابلرى سالنغان پيشترنى آصوب ؛ اوق
 جايه و سونگيلرينى آلوب عائله سينه صالقون

بر آز جنای بالالری مذکور آتريزكه ده اورمان آراسينه كوچمشر ایدی. شونلر كورشى اورس اوللرنندن برسی برسی ايكيشر اوچار آت آلوب قایتوب آغاچ تویاب ایلتوب بیره لر. روسلر بوگا قارشولق برهنگی ایله صیلایلر، جای کونی بولونلرینه آت وصفلرینی بیاروب مال باشینه برر پود برهنگی بیره لر. آغاچنی نیگه اوسدرمایسز؟ نیگه برهنگی نی اوزگزاو طور تمایسز؟ دیسهك (ایرتهگی ایچون...)

آگا چاقلی ئلله طورام ئلله اوله م دیلر. بر اول جنای بالاسی یر کرک دیه ایمن- لکارینی اوله شمشلر ایدی. اوطونی ایچونگنه توپلاوچی طابلمغاچ طاقتا چای اوستاب توپلا- تدیلر. حاضر شزندای اورنلرنی طابسالر ۱۵-۱۰ صومغه آلالر.

بونداى واقعه بر جنایلرده گنه توگل، بتون یسنه شه تیره ده هر وقت بولوب طور. فقط عبرت آلوچی غنه یوق...

ایشته اویلاب قاراگز! بابایلر نچوکه بز نچوکه؟ هر عمل اعتقادقه تابع ایسه بابالرمز اعتقادى ایله بزنگی آراسنده زور آیما اولمق و بناء علیه مذکور مقاله بن ایتکانچه اولمق لازم کیله توگلمی؟

هر نه ایسه، بوندن صوگ بالالرمزنی مکتبلرده: «ایرتهگی ایچون ایشاکه فایغرا، بز ایسه آدم بالالریمز، دینمزه کیله چک ایچون فایغره قوشا، دنیاغه منگولک ایچون کیلدم دیب یشارغه اوگرهته، بناء علیه، کیله چک ایچون فایغریق» دیه تعلیم ایتلی یز. «جنای بالاسی»

بتماس، بتسه طاغی ایرتهگی ایچون ایشاک فایغزر دیه قورتهسی چیغان یمش نی آشاب، فاتقان طوننی یانبوب یوقلابقنه یاتماز ایدیمی؟ بر جنایگنه توگل، بابالرمزك هر بری شول روشده بلکه آرتق طریش وکیل چک ایچون فایغروچی اولمشلردر. آنلرنك حاللرینی اویلا- غان کیسه، مذکور مقالنی ایتکانلردر دیه کوگلهده کیتورماز.

اویله ایسه اول مقال قایان چققان؟ کم ایتکان؟ کشی تلاسه نیچوکه اویلاسون؛ بن اوزم بو مقالنی صوگنی زمانده اوزمز اوزگار- تکانمز، اصلی ایسه (ایرتهگی ایچون ایشاک ده فایغرادر) بولورغه کیلرک دیه اویلایمن. (ایشاک شول قدر ایرنچاک اولدیغنی حاله فایغرسه، آدم بالاسی نیچک فایغرماز؟ دیمک بولا). اوتکانگنی بابایلرنك حاللرینی و بوکونده بزنگ حاللرمزنی اویلاغان کیسه بونی تصدیق ایتسه کرک. بابایلر حالنی بر قدر کوردک بزنگ حالگه ده قارایق.

۳

جنای بالالری ۱۰نچی ریویز ایله ۱۶۹۴ جان اولوب ۱۸۹۳نچی ییل تمام اولان آتريزكه ده بشیوز قدر جان واتچین پراواسندن محروم ایدامشلر. یرلریک ۱۵ دن ۸ دیساتینگه قالمش ایدی. شونلر پراوالرینی قایتارمق ایچون اشنی آدواقاتقه طابشرمشلر، آدواقات ده آقچه قرغال- نماسه گز بر وقت اش اولاچق، مگر نیز اولماز دیمش ایدی. لکن جنای بالالری (کیلچک ایچون ایشاک...) دیه طوقتالورغه و اش آرتندن بورماسکه قرار ویردیلر.

مربی نیندای اولورغه کیرک؟

ایتدیکی فنالق، اشلدیکی ناچارلق قالماز آتاو آنا حسرت اوتلری یوتوب بالادن زارلانورلر- لکن زارلانورغه حقلری وارمی؟ بالانک یمان بولوینه کیملر سببچی اولدی؟ بر کره فکر ایتلمی، آغاچنک تامرلری قارالمایوب غداغه صالح شیلر ایله تربیه ایدلمه زسه یمش ویرماز بونک یمش ویرماوندن آغاچ عیبلی دگلدر. اش تربیه ده در. آچیدراق ایتکانده تربیه قیلورغه بیلوده در؛ تربیه ایسه انک زیاده مشکل و دراو معلومات ایله قائم بر صفتدر. حتی یالکنز معلوماتده یتهز چونکه تربیه، عملی بر علمدر دیه بوندن اول بر کره سویلمش ایدک، شونک ایچونک تربیه سز بر کیده سنانک زیراک و معلوماتی اولدیغی حالده بیله مربی اولمیه صلاحیتی اولهز. معلوماتی یتارلک درجه ده اولوبده حسن حرکت و حسن اخلاق اثری کورستمنکان بر کیمسه فی مربی ایدوب صایلامق بالالر اولکوسی دیمک اولدیغندن بوندای مربینک معلوماتندن کوتولکان فایدیه حرکتندن طوغاچق ضررغه قارشى طوراً آلماز. یالکنز حسن اخلاق ایچون نصیحتلر ویروبده اشلدیکی اشاری سویلیدیکی سوزلر وایتدیکی نصیحتلر ایله ذره قدر اویوشورلق اولمیه چق بر سؤ حرکت اولنه زغه نیوشلیدر. چونکه بالالر اکثر یا نصیحتلرنی دکلامازلر بلکه

انک عادى بر اش ایچون ده بر کیمسه گه مزاجت ایتدی کمز زمان اول کیمسه ننگ اول اشنی اشلرگه کوچی یتوب یتیمه چکنی فکرلرگه مجبور اوله مز. مثلا بر کیوم کیدسدرمک و یا خود تکدرمک ایچون بر آدم که مزاجت ایتسه ک اول آدمنگ قیلانمشندن و تکدیکی کیموندن نه درجه ده ایدیکنی آنگلاب آلورمز، اگر کیوملر مرنی بوزوب کیلوشسز بر شکلگه قویسه ایکنچی بو کبی آدمارگه تکدرمزگه قرار ویررمز، بو پک طبیعی بر حرکتدر. لکن عجب شونسیدر که انک عادى و اهمیتسز مصاحتلر ایچون اهلیت و قابلیتلی بر کیمسه ایزلمگه غیرت ایتدی کمز حالده تربیه بحثنه هیچ عفو اولنمازلق اعتبارسز لقلر کوسترمک مرن. کیوم کیمسک و یا تکمک هر که انک قولندن کیلمدیکی معلوم ایکان بالالرنی تربیه ایتمک هر کیمنک اشى اوله بیلورمی؟ تربیه صنعتی نگو صنعتندن یگلمی؟

بزلر بالالرمزنی تربیه خصوصنه نه درجه ده اعتبار و التفاتسزلق کوسترومزنی بر کره فکر ایدوب قرار ایسه ک خیران اولوب قالورمز، بزنگ تربیه مز بالارغه شکر بال، طاتلی تملی نرسه لر آشاتوب خادم و خادمه لرنی سوکترودن و آنلر ایله استدیکی کبی حرکت که سر بیست قالدروندن عبارتدر. بالا اوسار، یکیت اولور،

قيلانمشقه تفليد ايدوب كيتد كيده عادت ايدر لر .
 بر بالانك تربيه جهندن آتا و آناغه بگزه مكيناك
 سببي اوشبودر، تجربه هر وقت بو حقيقتي
 كورستور . بناء عليه بر مربي ده علم و معرفتن
 اول دقتكه آله چق شرطنك برنجسي متدين
 حسن خلق صاحبي اولوب حال و اطوارندن بونلرني
 كورستمسيدر . مثلا (غيرت ، ناموسكارلق ،
 عفت ، صداقت كوزل خلقنك مقتضياتندندر)
 ديه تربيه سنه و يرلمش بالالرغه فضيلتنى تلقين
 ايتديكى زمان كندوسى نصيحتنه موافق بر صورتك
 حرکت ايتمليدر . « انسان هر زمان قرداشلرى
 ايله دوستانه بر مناسبتنه اولورغه و هيچ كيمسه نى
 رنجتميوب كينه و حسد طوتمازغه و هر زمانده
 وعده سنى ايفا ايدرگه تيوشدر » ديه نصيحتلر
 ويرمش بر مربي فعل جهتنجه كآنجه اقران و امثالنه
 هر وقت مناستسز بر حالده بيلنور ايسه
 آنلرني رنجتوب جزئي بر اش ايچون هر وقت
 كينه و حسد طوتوب ذره قدر وعده سنى اوتامازسه
 بونك سوزلرينه اعتماد ايدلمز ؛ و بونك فعلياتكه
 تاثيرى اولديوب مربي نك بر يالغانچى ايكي
 يوزليلكنه حكم ايدر .

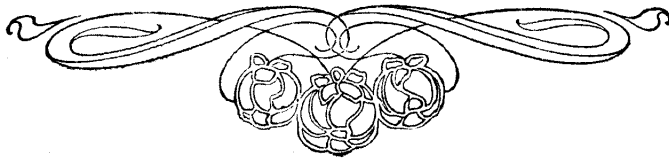
بر مربي نك حسن اخلاق و فضيلت صاحبي
 اولوب اش ايله كوزل حرکت كورستمسى برنجى
 شرط اولديغى كى ايكنچسیده مربي اوله چق
 كيمسه نك معلومات صاحبي اولمقيدر . معلوماتسز
 آدم مربي اوله آلماز . چونكه تربيه علمى ، پك
 كوب معلومات مفیده نك بر مقصوده جمع اولنما .
 سندن حاصل اولمش قاتش بر علملكدر ؛ شونك
 ايچونده بر مربي نك مثلا حفظ صحت ، حكمت
 و باشقه علملرده متخصص اولمقى لازم دكل ايسه ده
 علمدن بر آز الوشى اوامزسه بو كى مهم خدمته
 اش كوروندن اميد اولنمز ؛ يعنى مربي نك علامه
 اولمقى لازم دكل بلکه تربيه كه تعلق ايدن

معلوماتكه صاحب اولمسى لازمدر ؛ خصوصاً بالا .
 لر نك حسيات و طبيعتلرينه اولسون و يتشولر نك
 تابع اولديغى قانونلرينه حال و آرزولرينه اكا
 اولمليدر . الحاصل مربي نك حرکتى فنى اصول
 وقاعده لرگه مطابق اولوب بالالرنك طبيعتنه ملايم
 و موافق اولمليدر كه كونكان فائده لر تماميله حاصل
 اولسون . حفظ صحتنك اك عمومى قانونلرينه
 حكمتنك اك ابتدائى معلوماتنه وافق اولمغان
 مربي لر و يا خود معلملر جسم و اخلاق جهندن
 حسن تربيه نى اوستلرينه آلمقى جائز اولماز .
 حفظ صحت ديدم ؛ چونكه هر وظيفه وجود مرنك
 صحت و عافيت اولمقى ايله قائمدر . سلامت
 اولمغان وجوددن هيچ بر سعادت كوتولمز ؛ حتى
 بر مربي دكل بر چوپان بيله چوپانلغينى كوزل
 صورته اوتامك ايچون بعض شيلرني قطعياً
 بلوركه مجبوردر . نه قدر جاهل اولسه اولسون
 حيوانلرني تيرلى حالنده صوغه سوق ايتمكدن
 نينداى فناقلر طرفغا چغنى بلمز ايسه چوپانلق
 اينمگه اقتدارى اولماز و بونداى آدملرگه امنيت
 ايدلوب حيوانلر و يرلماز . ايدى بر قاچ بالالرني
 يخشى صورته تربيه ايتمك دعواسنده بولنمش
 بر مربي و يا خود معلمگه نى قدر شيلر بيلمك
 لازم اوله چغنى فكرلر قاراگز . اوز وظينه سنه
 تعلق ايتكان علمدن الوشسز اولغان بر كيمسه گ
 بر حيوان بيله امنيت ايدلمديكى حالده بر نيچه
 انسان نيچوك امنيت ايدلسون ؛ بو ايسه
 اطرافلى فكر يورته چك بر مسئلهدر .

شدى دقت ايتكز ! تربيه اشينك نه قدر
 آغر بر شى اولديغنى بر آز آكلاتورغه بو
 سوزلرم كافيدر ، ظن ايدم . بزده ايسه مربي لر
 آنالردر ، تربيه سز و جاهل آنادن كوزل تربيه
 غيرت و همت صاحبي بر بالانك طرفو اوسمكى
 خارق العاده بر اشدر . قانون طبيعت بونى

اوكره نورگه نيموشلیدر .
 ديمك كه ملتنگ ايكي قنادی وار ايسه
 بریده خاتونلر اولوب اول قنادی اوچماغه صالح
 بر حالگه كيتورمك عموم اهل اسلامغه
 فرضدر .
 ق . اگرچی .

بو زمانغه قدر كورستدیکي پك نادر در . بيوك
 آدهلرننگ ترجمه حاللرينه قارار ايسهك بونلرننگ
 فاضل چيقمالرينه اولانلريننگ دقت تحتنده گي
 تربيه لری ايكنچسیده مملدلیرى سبب اولمشدر .
 بالا مکتبكه واردیغنه قدر ابتدائی معلوماتنی
 آناسندن آلوب اساس تربیه نیده آنلردن

آفتابه چی عسکری ايله محاربه ایدوب غالب
 اولدیلر و خوقند مملکتی ده ضبط ایدلنرهك
 « فرغان ولایتی » اسميله روسیه كه قوشولدی .

خدا یارخان ايله آفتابه چی هر ايكیسی
 روسلر طرفندن اورنبورغ شهرینه كتورلدی .
 خان اورنبورغك طوردی ، آفتابه چی يکاترينسلاف
 شهرینه يبارلدی .

خدا یارخان اورنبورغ شهرنگ ۱۸۷۵ نچی يیل
 ايله ۱۸۷۶ نچی يیلنگ باشلرينه قدر طورمش
 و اخیره ده بوندن قاچوب كتمشدر . عمر سورمش
 يورقی آتامانسکی ايله صو اورامی پوچماغنده
 اولان کيریچ يورنندر . مذکور يورت ، خان
 طورديغی وقت عادی بر خانه اولوب خان
 كتدیکی صوگ قبله طرفی ايله صو اورامی بويیچه
 زور ایتلمشدر . (بوكونك مذکور يورت برنچی
 قزلر غيمينازیه سی ، دیره سی Жанкалея مالکنده
 اولوب شمدی خصوصی اولان ايرلر غيمينازیه سی
 اولنور) .

خدا یارخان کندینگ اوزون عمرنده كوب محنت
 و راحتلر کچرمش ، دنیانگ انواع تورلی لذت

اشعار

خدا یارخان ترجمه حالنی « شورا » ده
 یازمق قصدمز کامل ايسه ده کفایت ایده چك قدر
 معلومات جمع اولنمادیغی سببندن همیشه تأخیر
 ایدانوب طورر . اگرده خوقند ، تاشکند طرفلرنه
 اولان او قوچیلرمز بو طوغروده لازم قدر
 معلومات ویرسه لر مع التشکر « شورا » ده یازلنور
 ایدی .

خدا یارخان شهرتلی خانلرننگ بری اولدیغی
 جهتله عموم اهل اسلام قاشنده اسمی معروف
 اولدیغی کبی بر سنه دن زیاده اوز شهرلرنده
 طورديغی جهتله خصوصی صورتده « اورنبورغ »
 اهالیسینه ده معلومدر .

۱۲۹۲-۱۸۷۵ تاریخنگ مسامان قل چوق اوغلی
 عبدالرحمن آفتابه چی ، قچاق قبیله لرنی جمع
 ایدوب خدا یارخان اوستنه یوردیکندن خان ،
 تختگاهی اولان « خوقند » شهرینی تاشلاب روسیه
 حدودینه قاچارغه مجبور اولدی . روس عسکری

اثرلی شعرلردن بر قصیده‌نی «روس آثار
قدیمه ایمپراطوریه» جمعیتینک «شرق شعبه‌سی
قیوداتی» نام اثرندن آلوب بویرده نقل ایله چک اولدق.
قصیده، خوفند شاعرلردن ذاکر جان
فرقت ملاخان اوغلی طرفندن سویلانمشدر. اصل
نسخه‌ده «نک» شکلنده اولان صاغر کافنی
شمدیکی معروف املامز اولان «ک» شکلینه
تبدیل ایدلدی بوندن باشقه لفظلر اصل نسخه‌گه
موافق هیچ تغییرسز کوچرلمشدر.

وزحمتلرینی کورمش، جسارتلی، شجاعتلی غایت
بای و فرصتلی بر خان ایردی. صوگره غربت
عالمینه توشوب عمرینی حیران و سرکردان
کچردیکندن ترکستان شاعرلری بونک آغزندن
فوق العاده مؤثر شعرلر انشاد ایتمشلردر.
محترم اوقوچیلرهزه برنچی درجه‌ده گوزل
وبلیغ شعر عرض ایتمک هم ترک-تاتار لهجده لری
آراسنک چغتای لسانینه ک یا قین اولان اوزباک
لهجه‌سندن بر نمونه کوسترمک قصیده، مذکور

شاعرنک مقدمه‌سی

شکایت بنیاد قیلیب اساس دولت و خدام
حشمت لارینی یاد ایلاب بر مونجه حسرت انکیز
وندامت آمیزلق برله دیکان سوزلارینی استماع
قیلغان کیشی لار تقریری دین مسوده ایلاب
اول مرحومی نی اوز تیلیدن کهمینه ذاکر جان
فرقت مخمس سلکیده ادا قیلدیم چونکیم دقیق
بین لار کوزیغه سخن رعناسی نظم لباسی برله
زیبا کورنور بولناي.

. «فرغانه قلمروی نک فرمانرواسی سید محمد
خدایار خان مرحومی کیم نیچندیل سکه دولت
اینک شاهلیق نامیده ایردی و کوس سلطنت جهان
پناهلیق بامیده بناکاه حضرت احکم الحاکمین
فرمانی برله دولت هماسی انی باشیدن سایه کوتا-
ریب راحت زاویه سیدین چقیب محنت بادیه سیخه
توشکان خصوصه غربت ویرانه سیده اوزینی
غریب کوروب چرخ کچرفتارنی بیدادی دین

محمد خدایار خان تیلیدن.

۱

دبیش خان بر کونی کیم دور دورانلار قیان قالدی
سریر سلطنت ده حکم فرمانلار قیان قالدی
منقش خانه لار زرین نمایانلار قیان قالدی
رواق پیشطاق قصر و کیوانلار قیان قالدی
مقرنس شه نشین زرکاری ایوانلار قیان قالدی

۲

بار ایردی خدمتیمده کیجه کوندوز یغشی همدملار
 بیلغیه باغلاکان طلا کمر کل چهره محرم‌لار
 مثال بو علی سینا فلاطون طبع آدم‌لار
 فطانت باییده آلکان همه خطی مسلم‌لار
 اوشنداغ اهل دانش‌لار سخندانلار قیان قالدی

۳

ایدی آلتون جیلو خدمتده حاضر دایما قل‌لار
 توراردی هر طرف صف صف سیاست‌لیک یساو‌لار
 چیقیب سرباز مشقیدین فلک اوزره غلاغل‌لار
 یوراردیلار تاقیب آلدیمده شاطرلار جلاجل‌لار
 نسیم آتلیغ حبش آرکیمده دربانلار قیان قالدی

۴

اوشل افغان باغیم ایردی ارم باغینی تقلیدی
 توزار ایردیم باریب اول یرده دایم بزم جمشیدی
 مگنا عید ایردی هر کون ایلنی بولسه یلده بر عیدی
 باریب کورماق اوشل یرلارنی یوقنور ایمدی آمیدی
 انیک دیک جنت آسا باغ بستانلار قیان قالدی

۵

میسر ایردی کامیغه همیشه یغشی دلبرلار
 بشر نسل و ملک صورت پرپوش حور پیکرلار
 بنفشه زلف ریجان خط کل چهره سمبرلار
 سهی قدغنچه آغیزلیق بهار ناز پرورلار
 نراکت باغیده سرو خرامانلار قیان قالدی

۶

یوکوروب هر طرف سرکارلار یوز مینک شتاب ایلاب
 پیوردیلار خزینهم غه خراجی فی حساب ایلاب

کیلوردیلار چیقیب هر یلده صحرادین طناب ایلاب
خیانت ایلامای بر حرف یازسه اضطراب ایلاب
نیچه زرین قلم میرزای دیوانلار قیان قالدی

۷

فلك جیكتی بو منزل کا غم اندوه ایله رختیم
باشیمدین کیتی دولت یوز اوکوردی طالعُ بختیم
حوادث ایلادی برباد آخر تاج ایله تختیم
کوروبان قیلسهلار غمخوارلیغ بو حالت سختیم
مینکچون جان نثار ایتکان قدر دانلار قیان قالدی

۸

کیچاردی عافیت لیغ ورطه سیده ماه ایله سالیم
سرور شاد ایدیم پیوسته غم ایردی پامالیم
اولوب فرخنده کوندین کون سعادت برله احوالیم
همیشه ایلار ایردیلار دعای عمر اقبالیم
ولایت حاصل ایتکان یخشی ایشانلار قیان قالدی

۹

سیاحت ایلار ایردیم هر یلی اطراف نی چندان
که اول مرغینان اندیجان سوگره شهری خان
نسیم شه رباطیه دین تاپار ایردی فراغت جان
چیقیب اندین شکار ایلاب بارار ایردیم چست ایله کاسان
ایسیز اول توره قورغان نمکانلر قیان قالدی

۱۰

فراز ایردیم غریب لیک کا توشوب آخر نشیب اولدوم
فراغت دین بعید درد محنت غه قریب اولدوم
زن فرزند مال ملک زردین بی نصیب اولدوم
قالیب غربت ده تنها هم مسافر هم غریب اولدوم
او نصرالدین بیک اوغلوم برله اورمانلار قیان قالدی

۱۱

اوشل سرکرده لار کیم ایردیلا ر هر ایشدا سرداشیم
قنی مونداغ یمان کونلارغه توشتوم بولسه یولداشیم
حوادث تاشیدین یوز پاره بولدی توتسه لار باشیم
دل جانیم قرینداشیم جکر بندیم ایموکداشیم
اتادین یادکاریم بیک سلطانلار قیان قالدی

۱۲

باشینک کا توشسه بر ایش بیز باش بیرای دیب لاف اورکانلر
اوزوم برله همه دولتنی هم راحتنی کورکانلار
شکوه شوکتیمنی بلکه مندین یغشی سورکانلار
بوزوب عهدین یمانلیغ کونده مندین یوز اوکورکانلار
بو کون اول کورنمک لار وعده یلقانلار قیان قالدی

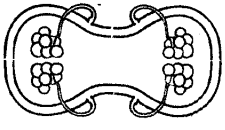
۱۳

کیشی جمشید ینکلیغ یتنی اقلیم کا امیر اولسه
فریدون فر سکندر حشمت خسر و سریر اولسه
نه چاره بر کیشینی ایلکیده قل دیک اسپر اولسه
قنی قول آلکان ایشانلار بو کونده دستگیر اولسه
اوقوشکان حرز دافعنی دعا خوانلار قیان قالدی

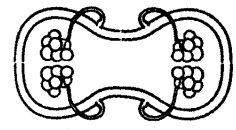
۱۴

قبول ایلاب خدا بو توبه برله آه زاریمنی
ینه فرغانه کا بر یول یتورکایمو کناریمنی
قوانسه ناتوان کونکلوم کوروب یار دیاریمنی
دعا کولار ایچینده یغشی بیلکان اعتباریمنی
دریغا فرقتی دیک دیده کریانلار قیان قالدی

اخبار سی

قونفرانسده بو خصوصده پرتیست و مناظره فلان بولماونی شرط ایده جگنی، بوسنه هرسک مسئلهسی حقنده ترکیه ایله ایکسینک کیشووی یتارگه تیوش ایدیگنی، اولگی عهد نامه لرگه بناء، بونلرنی آوستریاغه قوشوغه روسیه نك قارشو کیلماوی امیدلی اولدیغنی، صریبه ایله قاره طاغغه مکافاتا یر بیدرلمایه جگنی، بیان ایتدی. روسیه خارجییه ناظری ۲۲نجی دیکابرده دوماده سویلگان نطقنده، بالقان مسئله سینک حلی ایچون بین الدول قونفرانس عقدی لازم بولدیغنی، بوسنه هرسک مسئله سینک آوستریا ایله ترکیه آرسنده غنه بتووی ممکن اولمایه جغنی، روسیه نك یگی ترکیه گه خیرخواه ایدیگنی، بالقان اسلاولرینک اوز آره و ترکیه ایله برلاشوب نمسه هچومنه قارشو طورولری روسیه چه مطلوب اولدیغنی، روسیه نك بالقانده و ایرانده یر آلو و چیت حکومتلرنک داخلی اشرینه قاتناشو فکرنده اولمادیغنی بیلدردی.

صریبه خارجییه ناظری بالقان مسئله سی حقنده ملت مجلسنده نطق سویلاب آوستریاغه یخشوق نطق بهرلی و «بوسنه هرسک» ولایتلرینه سلطان حمایه سنده مختاریت اداره (آفونویا) بیررگه تیوش دیدی.

آوستریا شوکا آچولانوب صریبه حکومتندن شول خصوصده ایضاحات و عفو طلب ایته. یوقسه مناسبت سیاسیه سنی کیسو ایله قورقته در. ترکیه ده آوستریا مالینه بایقوت هنوز یومشامی.

صوڭ کونلرده سیاست عالمنده بولغان واقعلرنک آزمی کوبمی اهمیتلیلری بونلردن عبارتندر:

ترکیه پارلامینتی آچیلوب اشکه باشلادی. رئیس لک که یاش ترکار فرقه سینک باشلغی اولوب کوب یلر یاوروپاده طورغان مشهور احمد رضا بک صایلاندى. مجلس مبعوثان اعضالری سلطان سراینه ضیافت که دعوت اولوندى. سلطان اوزینک اداره مشروطه گه صادق ایدیگنی بونده دخی بر قات تأمین ایدوب: «بن اداره مشروطه دشمنلرینک برنجی دشمنی من» دیدی. ترکیه پارلامینتندک ملیت نزاعی، حاضرگه، یاوروپالولر کوتکان درجه دوک اوڭغایسز بولورغه اوخشامی.

سلطان نك تخت خطبه سنده بلخاریا حقنده سویلگان سوزلری ایچون بلخاریا حکومتی پرتیست ایتدی. آنک پرتیستنی آوستریا حکومتی اعتبارغه آلوب استانبولغه تنبیه ایتدی. روسیه خارجییه ناظری یاوروپا دولتارینه نوطه کوندروب، بوسنه هرسک مسئله سی حقنده آوستریانک یاوروپا قونفراسندن اول بیوک دولتلر ایله آبروم آبروم مذاکره ایتووینه روسیه نك رضالغنی بیان ایتکان ایدی.

آوستریا حکومتی بوکا قارشو جواب بیروب: بوسنه هرسک مسئله سینک یاوروپا قونفرانسینه قویله چغه آوستریانک راضی ایدیگنی، لکن بونلرنک آوستریاغه قوشیلووینه یاوروپا حکومت لری قونفرانسندن اول رضالق بیروب،

فاسده یکنی سلطان مولای حافظنک حکمدارلغنی یاور و پاحکومتلری تصدیق ایتدیلمر. ایرانده حریت طرفدارل اولان اسلام مجاهدلری بر نیچه آیلردن بیرلی شایان حیرت درجهده متانت ایله استبدادغه قارشو طوره لر. شاه اوزینک بیمنلرن ایسینه آلمی، وعده سن همیشه یرینه کیتدی. مملکتنک هر طرفنده اختلال و حریت حرکتی قوتلانه بارا.

۱۲نجی نو یابرده غ. دوماده دیپونات صدری افندی مقصودنک خارجی سیاست حقنده گی گوزل و مهم نعلقی استثنای ایله چک اولورسه، داخلده اوزمزگه متعلق اهمیتلی هیچ بر حال یوقدر دینلسده مبالغه اولماز.

صدری افندی روسیه مسلمانلرینک ترکیه ده گی دین قرداشلرینه خیرخواه و شونک ایله برابر روسیه گه صادق وطن اولغلری ایدینگی، روسیه نک ترکیه حقنده گی حاضرگه قدر طوققان فائده سز سیاستنی اوزگارتو مناسب اولدیغنی گوزل صورتده آکلاندی.

ایتالیاده ۱۵نجی دیکابرده واقع اولوب ۱۳۰ مکلب کشینی هلاک ایتکان و ۱۰۰ مکلب کشینی جراحاتلگان دهشتلی زلزله بتون دنیا خلقنک یوره گینه تاثیر ایتدی، ایتالیانی الوغ ماتمگه چومردی. صوگ بللرده هیچ امثالی کورلمگان بو درجه زور فلاکت که هر کیمنک کوکلی قایغوره جفی شبهه سزدر.

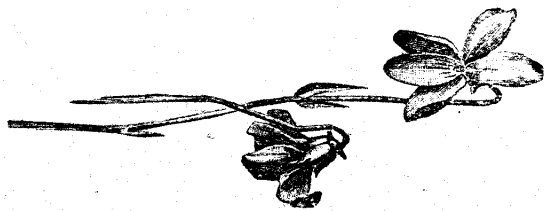
ترکیه ایله بلغاریه آراسنده غی مذاکره طوقتالغان ایدی. ترکیه اوزی مذاکره نی یکنین باشلارغه تلادیکنی آکلاندیغندن بلغاریا ایله ترکیه آره سنه کیلشو کینکاشلری یکنین باشلانا. ترکیه ممکن قدر رعایه کورساتوب بلغاریا ایله کیلشو طرفنده دیلمر. بو ایسه آوستریانک ترکیه ایله بلغاریا آره سنی بوزوشدروب نزاعنی زورا یتورغه تلاوینه قارشو کوزل بر جوابدر.

مصرده رسمی صورتده بر ملی دارالفنون آچیلدی. انگلتره حکومتی بوکا اوزی بایتاق مادی یاردم ایتدی. مصریلرنک استقبال یولدلری اوشبو دارالفنون اوله چقدر.

هندده حریت حرکتی دوام ایته. لکن انگلتره حکومتی خلقنک حقوقنی آرتدروب مملکت اداره سینه قانشدره باردیغندن اختلالنک کوچا یوب کیتو احتمالی کوب دگلدر.

هندده صوگ کونلرده مسلمانلر ایله هندوسلر آره سنده یخشوق زور صوغش بولوب هر ایکی یاقدن بایتاق کشیلر اولووی ناسفلی واقعه لردندر. قطایده سیاسی حرکت دوام ایته. زور مأمورلر آره سنده اوزگاریشلر بولوب طوره، شول سببلی یاوروپا بو طرفه ده قولاق سالورغه مجبوردر.

آمریقا ده ونه زوئلا جمهوریتنده اختلال چغوب اولگی رئیسنی توشوردیلر. آنک یرینه یکنی رئیس قویدیلر.

مغناستيله «علم ايشوگى» ديميه لائق بر کتابدر .
 بونى ايسه تش طرفناقلرن دن آرتدروب اولسه ده بر
 نسخه سينه مالك اولمقلرينى ، سفر و حضرارنده
 يانلرنده يورتمكلىرينى شا كردلرگه صميمى صورتك
 توصيه ايتمكده مز ، شايد بو اش حقنده ايكنچى
 بر فرصت وقت دخى يازسه ق كرك .

«ايرتائگى اذان و ملي شاعرلر»

اوشبو اثرلرنك اولگيسى ظريف البشيرى
 افنديك و صوگغيسى ده م . غفورى افنديك
 شعر مجموعه لريدر .

اولگيسى اسماعيل بك عصيرينسكى
 جنابلرينك ۲۵ ييللق خدمت مليه سينه يادكار
 اوله رق ترتيب ايدلنوب ، صوگغيسى ده ياش
 شا كردلر طرفندن اوقولور ايچون ديه يازلمشدر .
 هر ايگيسى هر بر مشهور كتابچيلرده اولنور .

تصحيح : ۲۳ نچى نومير «شورا» نك
 اشعار قسمنده «قش كونلرى» ندىن صوگ
 بولورغه تيوشلى «ترجمه» كلمه سى خطالىق
 بلن توشوب قالغان .

محررى : رضا الدين بن فخرالدين .
 ناشرلرى : محمد شاكر و محمد ذا كر راميفلر .

نرىض

«ادبيات عربيه ايله علوم اسلاميه»

بو اسم ايله فاضل محترم موسى افندى
 طرفندن يازلمش و «معارف كتبخانه سى»
 طرفندن نشر ايدلمكده اولنمش عزيز بر
 اثرنك ۶۴ بيتدن عبارت اولان دورت فورمه سى
 كلدى . اوشبو نومير «شورا» باصالح تدر اكنك
 اولديغى وقت اجمالى صورتده بر دفعه كوزدن
 كچرگه موفق اولدى .

علم ، مدرسه لرده اوزاق ياتمق و كوب
 شهرلرنى كيزوب كوب آدملرنى كورمك ايله
 دگل بلكه ايشوگن بولمق ايله تحصيل ايدلنور .
 بر چوق آدملر اولنورگه علم سفرنده كوب
 زحمتلر چكوب يورديكلى حالك علم ايشوگونى
 تابمادقلرن دن عامدن محروم قالورلر يا خود علم
 اسمينه بر چوق خرافات و جهالت كسب ايدوب
 هيچ بر دوانى قابل دگل ، سوز آكلاماز
 متعصب كيسلورلر .

علم ايشوگى ايسه هر عصرده محقق و بى
 طرف عالملر اولوب بونلر جانبندن يازلمش
 اثرلردر . ادبياتنك زينتى اولان «ادبيات
 عربيه ايله علوم اسلاميه» نام اثر ، كامل

آبونه بدلى : سنه لك ۴ ، آلتى آيلىق ۲ روبله ۲۰ كاپك .
 «وقت» برلن برگه آلوچيلارغ : سنه لك ۷ ، آلتى آيلىق ۳ روبله ۸۰ كاپك در .
 آدرس : Редакция журнала „ШУРО“ г. Оренбургъ .

اداره دن :

- ۲۲ نچی نومبر «شورا» ده ذکر ایدلمش بر صوم ، امانتگنر هم مذکور مغازه گه ویرلمشدر .
- ♦♦ ف . سعدی افندی گه : اداره نڭ دفترلری ترتیبلی ونظاملی حالک دوام ایتسون ایچون آقچه لری برلکک اولمادیغی حالده صور اوچیلرغه «شورا» و «وقت» یبارلک قطعی صورتک منع ایدلمشدر .
- ♦♦ محمد صلاح افندی گه : مفتی الدیار المصریه محمد عبده حضرتلری تفسیرندن دخی ایکی جز باصلوب چیقمشدر . «شرق کتبخانه سی» ده اولنور .
- ♦♦ حسام لطیفی افندی گه : شعرگنر بر وقت ایله باصلاچقدر .
- ♦♦ محمدجان افندی الخجندی گه : مکتوبگنر کله چک عددلرنڭ برنده طبع اولنور .
- ♦♦ ا . ب . افندی گه : سوڭ مقاله لرگنر مرادگنر موافق اوزگنر کوسترمش آدرسگنر ایله زاکازنوی اوله رق قایتارلوب یبارلیدی .
- ♦♦ زین العابدین افندی تاج الدینوف گه : مشورتگنر ملاحظه مزگه آلدق ، شاید بو طوغروده برر مقاله یازلور .
- ♦♦ عبد الصمد افندی گه : مکتوبگنر آلدی .
- ♦♦ اسحاق حضرت که رحمت ایتوب یازوچی افندیلرگه : اسحاق حضرت بویله تشکرلردن خوشلانمازسه کړک . شوڭ ایچون مکتوبلرگنر درج اولنمیه چقدر ، عفو بیورگنر . باشقه بر اهمیتلی مقاله لرگنر منتظرمز .
- ♦♦ «صنطاش اولیاسی» دیه ردیه یازوچی افندیگه : ردیه گنر درج اولنمیه چق .

- ♦♦ فریب الدین افندی قطب الدینوف گه : سز صور اغان کتابلر «شورا» اداره سنک یوق . «شورا» ایله «وقت» اداره لری «کریموف - حسینوف» مطبعه سی و کتاب مغازه سی ایله باشقه و آیرومدر . شوڭ ایچون ۳ صوم آقچه گنر پوچته بلانقه گنر برابر «کریموف - حسینوف» کتاب مغازه سینه تابشرلیدی . جوابنی مذکور مغازه دن کوتارسز .
- ♦♦ «الحضری» رساله سی حقنک نیچون تقریض یازمادگنر ؛ دیه مکتوب کوندر وچی افندیگه : کوردیکمز اولمادیغی ایچون یازمادق .
- ♦♦ معلوم فیض الرحمن افندی گه : مکتوبگنر آلدی درج اولنه چق .
- ♦♦ عمر القراشی افندی گه : ترجمه گنر ، بقیه سی کلدیکی سوڭ درج اولنور .
- ♦♦ احتیاط ظهر حقنک مکتوب یازوچی افندی گه : اوزگنر گوزل بیلماز اولسه گنر بیلوچیلردن صور اگنر ! «ترسم نرسی بکعبه ای اعرابی . این راه که تومیروی بترکستانست» .
- ♦♦ محمد توفیق افندی گه : شعرگنر گوزلدر ، فقط «شورا» نڭ مسلگینه موافق اولمادیغندن نأسفدر که درج اولنمادی .
- ♦♦ احمد ولی افندی ابراهیموف گه : «کریموف حسینوف» کتاب مغازه سنندن ویرلمش اسپرافقه گه کوره صورمش کتابلرگنر ۶ نچی دکابرده یبارلمشدر .

بونومير «شورا» نىڭ مىندىر جەسى :

- يادكار خان . قزاننىڭ سوڭ خانى .
كىلە چىك كوندە اسلام . «الھلال» مجلە سىندىن مەقبەس .
ھىجاز تىمىر يولى . جىزىرە عرب احوالى ، تىمىر يولىنىڭ سالنۇى .
سوز ھەم اش . مترجم : ع . غفورى .
تارىخى العلوم . كلىپە فرەسى . حزب اىتالىيانى . ع . سعیدوف .
مەكتەپ و مىدرسەلرە نظارت .
آمىرقادە قىلرغە مەخسۇس دارالفنونلر . ف . ك .
عجایب طبیعت . ع . ف .
جىناى باباى . باشقىدلىر اوزلىرىنىڭ يىرلىرىنى تلىق ایتولرى .
مىرى نىندىلى بولورغە كىرك ؟ . ق . اكرجى .
خدايار خان ھىقندە مەخس . (شعر) .
اجمال سىياسى .
ادىبات عربىيە ایلە علوم اسلامىيە . موسى افندى بىكىيىف اثرى .
اىرتانىكى اذان ، مىلى شاعرلر . ظ . بشىرى وع . غفورى اثرلر .

بىرەملىب نىسخەسى ۲۰ تىن * استانبولدە ۱۰۰۰ پارەدر .

«شورا» نىڭ بىرىنچى سىنەسى :

۱۹۰۸ نچى يىل چىقىمىش «شورا» مەجموعەسى تەمەم ھالە ادارەدە موجوددر .
ادارەدىن كىلۇب آلۇچىلر اىچۇن ھىقى ۳ سوم ۵۰ تىن . پوچتە ایلە
آلدروچىلر اىچۇن ۴ سوم . جىلدلىب بىبارلۇنى صور اوچىلر دىخى
۵۰ تىن قوشارلر .

اورنبورغىدە «وقت» مەتبەسى

Тип. газеты „Вактъ“ въ Оренбургѣ.

1909 — ۱۹۰۹